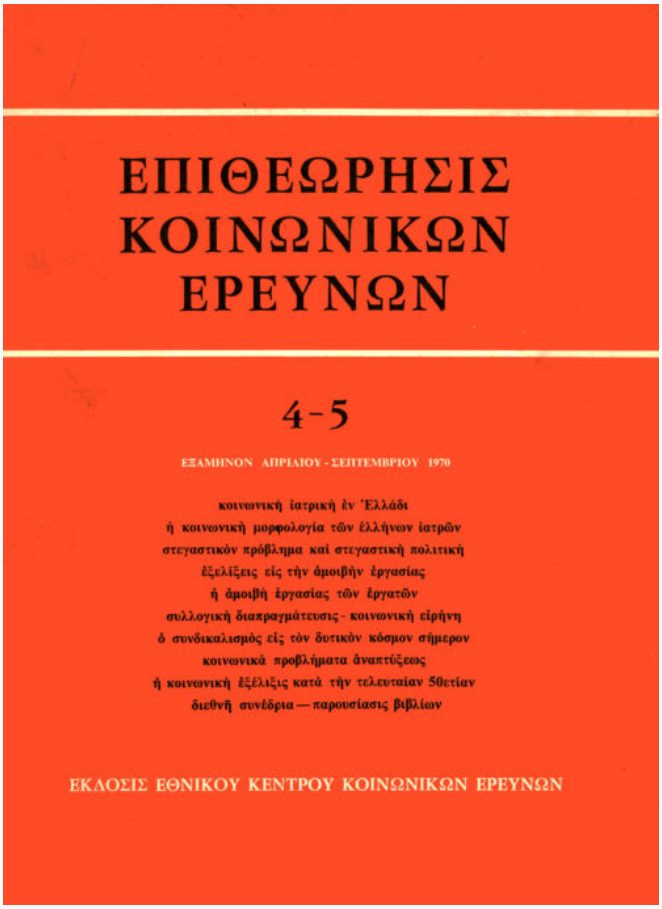
ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
EKT
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

The Greek Review of Social Research

Vol 4 (1970)

4-5

Η αμοιβή εργασίας των εργατών: Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά επιδρώντα επί του σχηματισμού της

Σώζωντος Χατζόγλου

doi: 10.12681/grsr.507

Copyright © 1970, Σώζωντος Χατζόγλου

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0.

To cite this article:

Χατζόγλου Σ. (1970). Η αμοιβή εργασίας των εργατών: Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά επιδρώντα επί του σχηματισμού της. *The Greek Review of Social Research*, *4*, 202–216. https://doi.org/10.12681/grsr.507

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 29/03/2024 14:34:33

ἡ ἀμοιβὴ ἐργασίας τῶν ἐργατῶν

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΠΙΔΡΩΝΤΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ

ὑπὸ

Σώζωντος Χατζόγλου

Διευθυντοῦ τῆς ΕΣΥΕ

α. εἰσαγωγικαὶ παρατηρήσεις

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ. Ἀντικείμενον τῆς παρούσης σπουδῆς εἶναι ἡ διερεύνησις τῶν δημογραφικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν χαρακτηριστικῶν τὰ ὁποῖα ἐπιδροῦν ἐπὶ τῆς σχηματοποιήσεως τοῦ ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν εἰς τὴν μεταποίησιν. Βασικῶς, τὸ ὕψος τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν ἀποτελεῖ συνάρτησιν δύο παραγόντων: τῆς προσφορᾶς ἐργασίας καὶ τῆς στάθμης τεχνικῆς εἰδικεύσεως αὐτῆς· ἤτοι, τῆς ἐλαστικότητος προσφορᾶς τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ τῆς βαθμίδος τεχνικῆς ἐξειδικεύσεως αὐτοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν φύσιν τοῦ τεχνολογικοῦ συγχρονισμοῦ τὴν σχηματιζομένην ἐκ τῶν ἐπιδράσεων τῶν τεχνολογικῶν καινοτομιῶν.

Ἔκδηλον τυγχάνει ὅτι ὁ τεχνολογικὸς συγχρονισμὸς τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ ποικίλλει κατὰ κλάδους παραγωγῆς καὶ κατὰ οἰκονομικὴν μονάδα· συνεπῶς, καὶ ὁ βαθμὸς τεχνικῆς εἰδικεύσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, κατὰ περίπτωσιν καὶ κλάδον παραγωγῆς, εἶναι διάφορος ἐξ ἀπόψεως μορφωτικῆς στάθμης, χρόνου μαθητείας καὶ πρακτικῆς ἀσκήσεως. Ἡ διαβάθμισις αὐτὴ τῆς τεχνικῆς εἰδικεύσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, σύμμορφος οὖσα πρὸς τὸν τεχνολογικὸν συγχρονισμὸν τῶν κλάδων οἰκονομικῆς δραστηριότητος, μορφοποιεῖ καὶ ἀντίστοιχον κλιμάκωσιν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν. Ἡ οὕτω προκύπτουσα διαφορὰ εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν, κατὰ κλάδους παραγωγῆς, ἀποτελεῖ καθολικὸν φαινόμενον ἐπὶ τῶν πάσης εἰσοδηματικῆς τάξεως χωρῶν, ὡς σχετιζομένη ὀργανικῶς πρὸς τὴν τεχνολογικὴν συγκρότησιν τῶν κλάδων τῆς μεταποιήσεως.[1] Πράγματι, αἱ *βαρεῖαι βιομηχανίαι* συγκροτοῦνται ἐκ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ περισσότερον πολυπλόκου ἐν σχέσει πρὸς τὰς *ἐλαφρὰς βιομηχανίας*. Τὸ πολύπλοκον τῶν μηχανημάτων τῶν κλάδων παραγωγῆς τῆς πρώτης περιπτώσεως συνεπάγεται καὶ προσωπικὸν ὑψηλοτέρας τεχνικῆς στάθμης, πρὸς διασφάλισιν ὁμαλῆς λειτουργίας. Πλὴν τῶν βασικῶν αὐτῶν παραγόντων, ἡ ἀμοιβὴ ἐργασίας τῶν ἐργατῶν ἐπηρεάζεται καὶ ὑπὸ ἄλλων, συγκεκριμένως δὲ ὑπὸ ὡρισμένων ἀτομικῶν χαρακτηριστικῶν των δημογραφικῆς καὶ κοινωνικῆς ὑφῆς. Ἡ ἐπίδρασις τῶν τελευταίων αὐτῶν χαρακτηριστικῶν ἀναλύεται εἰς τὸ παρὸν ἄρθρον, προσδιορίζεται δὲ ἡ βαρύτης των διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας.

Τὸ ὕψος ὅμως τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν δὲν ὁλοκληροῦται μόνον διὰ τῶν ἀπολαβῶν ἐκ τῆς παροχῆς τῆς ἐξηρτημένης ἐργασίας των. Ἡ ἀμοιβὴ

1. Βλέπε Σ. Μ. Χατζόγλου, *Ἡ διάρθρωσις τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν μισθωτῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν - βιοτεχνίαν*, κλῖμαξ ἱεραρχήσεως τῶν κλάδων βιομηχανίας-βιοτεχνίας, ἐξ ἐπόψεως ὕψους μεγέθους ὡριαίας ἀμοιβῆς ἐργασίας, σ. 27, Ἀθῆναι 1969.

αὐτὴ συμπληροῦται καὶ δι' ἑτέρων παροχῶν, συγκεκριμένως δὲ διὰ τῶν παροχῶν τῆς λεγομένης *ὁλικῆς καταναλώσεως* (collective consumption), ἤτοι τῶν διενεργουμένων δαπανῶν διὰ τὴν ὑγείαν, κοινωνικὴν ἀσφάλισιν, ἐκπαίδευσιν, κτλ. Κατὰ συνέπειαν, ἡ ἀμοιβὴ ἐργασίας ἑκάστου ἐργάτου πρέπει νὰ προσαυξάνεται καὶ διὰ τοῦ ἀντιστοίχου κονδυλίου τῶν δαπανῶν αὐτῶν.[1]

ΠΛΑΙΣΙΟΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ. Τὰ πρὸς ἀνάλυσιν δεδομένα τοῦ παρόντος ἄρθρου ἐλήφθησαν ἐκ προσφάτως δημοσιευθείσης ἐρεύνης τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς διαρθρώσεως καὶ κατανομῆς τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν.[2] Σκοπὸς τῆς ἐρεύνης αὐτῆς ἦτο ἡ ἀποτύπωσις τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν ἐν σχέσει πρὸς ὡρισμένα χαρακτηριστικὰ ἀτομικῆς ὑφῆς τὰ ὁποῖα ἐπιδροῦν ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἀπολύτου ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας. Τοιαῦτα χαρακτηριστικὰ εἶναι: τὸ φῦλον, ἡ οἰκογενειακὴ κατάστασις, ἡ ἡλικία, τὰ συνολικὰ ἔτη ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιχείρησιν καί, τὸ σημαντικώτερον ὅλων, ὁ βαθμὸς ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως τοῦ ἐργάτου.

Περίοδος ἀναφορᾶς τῶν στοιχείων τῆς ἐρεύνης ὡρίσθη ὁ μὴν Ὀκτώβριος τοῦ ἔτους 1966, βάσις δὲ ἀποτυπώσεως τῶν οἰκονομικῶν δεδομένων ἡ ἑβδομάς. Ἡ ἑβδομαδιαία ἀμοιβὴ ἐργασίας τῶν ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς λεγομένας *τακτικὰς ἀποδοχάς*, ἤτοι τὰς καταβαλλομένας κατὰ τακτὴν ἡμερομηνίαν πληρωμῆς. Ἀμοιβὴ τοῦ σχήματος αὐτοῦ εἶναι: τὰ ἡμερομίσθια καὶ τὰ πάσης φύσεως συμπαρομαρτοῦντα πρὸς τὴν ἀμοιβὴν αὐτὴν ἐπιδόματα. Κατὰ συνέπειαν, εἰς τὴν ἀποτυπωθεῖσαν ἀμοιβὴν ἐργασίας τῶν ἐργατῶν δὲν περιλαμβάνονται αἱ ἀποκαλούμεναι *ἔκτακτοι ἀποδοχαὶ* τῶν ἐργατῶν, ὡς εἶναι τὰ δῶρα ἑορτῶν (Χριστουγέννων-Πάσχα), τὸ ἐπίδομα ἀδείας, αἱ πάσης μορφῆς ἐπιχορηγήσεις εἰς χρῆμα (ἐπίδομα παραγωγῆς, βραβεῖα, κτλ.), ὡς καὶ αἱ παροχαὶ εἰς εἶδος. Ἀντιθέτως, αἱ συγκεντρωθεῖσαι τακτικαὶ ἀποδοχαὶ τῶν ἐργατῶν περιλαμβάνουν τὸ κονδύλιον τοῦ ἀσφαλίστρου, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὰ νομοθετικῶς ἰσχύοντα, ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλλῃ ὡς ἀτομικὴν εἰσφορὰν ὁ ἐργάτης διὰ τὴν κυρίαν καὶ τυχὸν ὑπάρχουσαν ἐπικουρικὴν ἀσφάλισιν. Δὲν περιλαμβάνουν ὅμως τὰς εἰσφορὰς τῶν ἐργοδοτῶν δι' ἕκαστον ἐργάτην.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ. Ἡ ἐπιλογὴ τῶν δειγματοληπτικῶν μονάδων τῆς ἐρεύνης ἐπὶ τῆς διαρθρώσεως καὶ κατανομῆς τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν-βιοτεχνίαν διενηργήθη ἐκ τοῦ μητρῴου καταστημάτων τὸ ὁποῖον εἶχε μορφοποιηθῆ βάσει τῶν παραστατικῶν τῆς ἀπογραφῆς βιομηχανικῶν-βιοτεχνικῶν καταστημάτων τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου 1963. Τὸ μητρῷον τοῦτο περιλαμβάνει καταστήματα μὲ μέσην ἐτησίαν ἀπασχόλησιν δέκα (10) καὶ ἄνω προσώπων, κατὰ τὴν ἀρχικὴν των ἀπογραφήν.

Τὸ ἐφαρμοσθὲν σχῆμα δειγματοληψίας ὑπὸ τῆς ΕΣΥΕ εἶναι ἐκεῖνο τῆς λεγομένης «στρωματοποιημένης δισταδιακῆς δειγματοληψίας» μὲ ἴσας πιθανότητας ἐπιλογῆς. Κατὰ ταύτην ὡρίσθησαν: ὡς *πρωτογενὴς* δειγματοληπτικὴ μονὰς τὸ βιομηχανικὸν-βιοτεχνικὸν κατάστημα μὲ μέσην ἐτησίαν ὁλικὴν ἀπασχόλησιν δέκα (10) καὶ ἄνω προσώπων, κατὰ τὴν ἀρχικήν του ἀπογραφήν, καὶ ὡς *δευτερογενὴς* δειγματοληπτικὴ μονὰς ὁ ἐργάτης (ἐργάτρια) ἐντὸς τῆς ἐπιλεγείσης πρωτογενοῦς δειγματοληπτικῆς μονάδος (κατάστημα).

Αἱ ἐπιλεγεῖσαι πρωτογενεῖς δειγματοληπτικαὶ μονάδες διηρέθησαν εἰς τρία στρώματα καταστημάτων, διὰ τῆς θεσπίσεως ὡς «κριτηρίου ἐλέγχου» (control criterion) τῆς ὁλικῆς μέσης ἐτησίας ἀπασχολήσεως τῶν καταστημάτων, κατὰ τὴν ἀρχικήν των ἀπογραφήν. Τὰ οὕτω σχηματοποιηθέντα στρώματα καταστημάτων, διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐρεύνης, ἔχουν ὡς ἑξῆς: στρῶμα Ι, ἀπασχολούμενοι 10-19,99, στρῶμα ΙΙ, ἀπασχολούμενοι 20-49,99, στρῶμα ΙΙΙ, ἀπασχολούμενοι 50 καὶ ἄνω. Ἡ στρωματοποίησις αὐτὴ ἐγένετο κατὰ κλάδους οἰκονομικῆς δραστηριότητος, βάσει τῆς Διεθνοῦς Στατιστικῆς Ταξινομήσεως, εἰς ἐπίπεδον διψηφίου κατατάξεως. Ἐντὸς ἑκάστου κλάδου ἐπελέγησαν, δι' ἁπλοῦ τυχαίου δείγματος, τόσαι πρωτογενεῖς δειγματοληπτικαὶ μονάδες (καταστήματα), ὅσαι ἐκρίθησαν ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἀξιοπίστων ἐκτιμήσεων. Παραλλήλως, ἐντὸς ἑκάστης ἐπιλεγείσης πρωτογενοῦς δειγματοληπτικῆς μονάδος διενηργήθη ἐπιλογή, ἐκ τοῦ ὁλικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν (ἐργατριῶν), τῶν δευτερογενῶν δειγματοληπτικῶν μονάδων.

Ἡ ἐπιλογὴ τῶν δευτερογενῶν δειγματοληπτικῶν μονάδων ἐγένετο ὡς ἑξῆς: στρῶμα καταστημάτων Ι: ἠρευνήθησαν πάντες οἱ ἀπασχολούμενοι ἐργάται κατὰ τὴν περίοδον ἀναφορᾶς τῆς ἐρεύνης· στρῶμα καταστημάτων ΙΙ: ἠρευνήθη ἀριθμὸς ἐργατῶν ἴσος πρὸς τὸ ἥμισυ τῶν ἀπασχολουμένων κατὰ τὴν περίοδον ἀναφορᾶς τῆς ἐρεύνης· στρῶμα καταστημάτων ΙΙΙ: καταστήματα μὲ 50-99,99 ἐργάτας, ἐλήφθη δεῖγμα 1/5, καταστήματα μὲ 100-299,99 ἐργάτας, ἐλήφθη δεῖγμα 1/6, καταστήματα μὲ 300-499,99 ἐργάτας, ἐλήφθη δεῖγμα 1/7, καταστήματα μὲ 500 καὶ ἄνω ἐργάτας, ἐλήφθη δεῖγμα 1/10.

Ἡ ἐπιλογὴ τῶν δευτερογενῶν μονάδων, ἐντὸς τῶν πρωτογενῶν τοιούτων, διενηργήθη μὲ συστηματικὸν τρόπον. Πλαίσιον τῆς ἐπιλογῆς αὐτῆς ἀπετέλεσεν ἡ μισθοδοτικὴ κατάστασις τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1966 ἑκάστου τῶν πρὸς ἔρευναν καταστημάτων. Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἐξησφαλίσθη ἡ πιστότης τοῦ πληθυσμοῦ

1. Βλέπε ΕΣΥΕ, *Ἔρευνα ἐπὶ τῆς δράσεως τῶν ὀργανισμῶν Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως κατὰ τὸ ἔτος 1965*, Ἀθῆναι 1968.

2. Βλέπε ΕΣΥΕ, *Ἔρευνα ἐπὶ τῆς διαρθρώσεως καὶ κατανομῆς τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐργατῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν-βιοτεχνίαν, 1966*, Ἀθῆναι 1969.

τῶν πρὸς ἔρευναν δευτερογενῶν δειγματοληπτικῶν μονάδων. Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν δευτερογενῶν δειγματοληπτικῶν μονάδων διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς ἐρεύνης ἀνῆλθεν εἰς 29.000 πρόσωπα περίπου.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ. Ἡ γενικὴ διάρθρωσις τοῦ δειγματοληπτικοῦ σχήματος τῆς ἐρεύνης, ἤτοι τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν καταστημάτων τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας καὶ τοῦ ἐκ τούτου ληφθέντος δείγματος καταστημάτων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐρεύνης, ἀπεικονίζεται εἰς τὸν πίνακα 1.

Πίναξ 1. Γενικὴ διάρθρωσις τοῦ δειγματοληπτικοῦ σχήματος τῆς ἐρεύνης

Στρῶμα καταστημάτων	Ἀπασχολούμενοι ἐργάται	Ἀριθμὸς καταστημάτων ὁλικοῦ πληθυσμοῦ	συνόλου δείγματος	Δεῖγμα ἐπὶ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ καταστημάτων
I - III	10 καὶ ἄνω	5.959	1.964	33,0%
I	10 - 19,99	3.352	618	18,4%
II	20 - 49,99	1.697	436	25,7%
III	50 καὶ ἄνω	910	910	100,0%

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου ἐμφαίνεται ὅτι τὰ καταστήματα τοῦ πληθυσμοῦ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ στρῶμα καταστημάτων III ἠρευνήθησαν ἀπογραφικῶς.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΕΩΣ. Ἡ ταξινόμησις τῶν ἐργατῶν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεώς των ἐγένετο βάσει «πλαισίου ὁρισμῶν» τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος. Οἱ ὁρισμοὶ αὐτοὶ εἶναι συναφεῖς πρὸς τοὺς διεθνῶς ἰσχύοντας καὶ ἔχουν ὡς ἀκολούθως: *Εἰδικευμένοι* χαρακτηρίζονται ὅσοι ἐργάται, λόγῳ εἰδικῶν γνώσεων, ἱκανοτήτων καὶ ἐμπειρίας, χρησιμοποιοῦνται εἰς ἐργασίας τῶν ὁποίων αἱ δυσκολίαι, τὸ πολύπλευρον καὶ ἡ εὐθύνη ἀναλήψεως κρίνονται ὡς ἰδιάζουσαι. Αἱ γνώσεις αὐταὶ καὶ ἱκανότητες εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκτηθοῦν εἴτε μὲ μαθητείαν περαιουμένην ἀπὸ ἐπιτυχῆ ἐξέτασιν εἴτε μὲ μακροχρόνιον ἐμπειρίαν συμπληρουμένην ἐπίσης ἀπὸ ἐπιτυχῆ ἐξέτασιν. *Ἡμιειδικευμένοι* χαρακτηρίζονται ὅσοι ἐργάται χρησιμοποιοῦνται εἰς ἐπαναλαμβανομένας περιοδικὰς ἐργασίας εὐκόλους, ἀπαιτούσας μικροτέραν εὐθύνην καὶ γνῶσιν. Οἱ ἐργάται τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀποκτοῦν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, γνώσεις καὶ πεῖραν διὰ τὴν ἐκτελουμένην ἐργασίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τριμήνου τοὐλάχιστον ἐξασκήσεως ἢ προσαρμογῆς, ἡ ὁποία δὲν περατοῦται ἀπαραιτήτως δι' ἐξετάσεως. *Ἀνειδίκευτοι* χαρακτηρίζονται ὅσοι ἐργάται χρησιμοποιοῦνται εἰς ἁπλᾶς ἐργασίας, θεωρουμένας ὡς βοηθητικάς, διὰ τὰς ὁποίας ἔστω καὶ περιωρισμένη κατάρτισις ἢ ἐμπειρία δὲν εἶναι ἀπαραίτητος. *Νέοι ἐργάται* χαρακτηρίζονται ὅσοι, συνεπείᾳ τοῦ νεαροῦ τῆς ἡλικίας των, λαμβάνουν μειωμένας ἀποδοχὰς καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ταξινομηθοῦν εἰς τὰς προαναφερθείσας τρεῖς κατηγορίας ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως.

6. ἀξιολόγησις ἀποτελεσμάτων

Ι. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟΝ. Ὁ ὁλικὸς πληθυσμὸς τῆς ἐρεύνης ἀνήρχετο τὸν μῆνα Ὀκτώβριον 1966 εἰς 202.000 πρόσωπα. Ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς τῶν ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ 5,6% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς Χώρας, εἰς τὸ 11,8% τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκονομικῶς ἐνεργῶν προσώπων τοῦ μὴ γεωργικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας καὶ εἰς τὸ 42% τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τοῦ κλάδου τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας, συμφώνως πρὸς τὰ ἀπογραφικὰ δεδομένα τοῦ ἔτους 1961 (19 Μαρτίου). Ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐρεύνης τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1966, οἱ μὲν ἄρρενες ἀποτελοῦν τὸ 62%, αἱ δὲ θήλεις τὸ 38%· τὰ ἀντίστοιχα ποσοστὰ τῆς ὑπὸ τῆς ΕΣΥΕ διενεργουμένης τριμηνιαίας ἐρεύνης καταστημάτων, κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα καὶ ἔτος, ἀνήρχοντο εἰς 61,6% καὶ 38,4%. Ἡ ἀπογραφὴ πληθυσμοῦ τῆς 19ης Μαρτίου 1961 διεμόρφωσε ποσοστὰ συμμετοχῆς εἰς τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ περιγραφομένου τομέως τῆς παραγωγῆς, διὰ μὲν τοὺς ἄρρενας 68,2%, διὰ δὲ τὰς θήλεις 31,8%· ἡ ἀντίστοιχος κατανομὴ τοῦ ἰδίου πληθυσμοῦ, βάσει τῶν στοιχείων τῆς τριμηνιαίας ἐρεύνης καταστημάτων τῆς ΕΣΥΕ, κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον 1961, ἀνήρχετο εἰς 67,8% καὶ 32,2%. Συνοπτικῶς, αἱ περιγραφεῖσαι κατανομαὶ ἐμφανίζονται εἰς τὸν πίνακα 2.

Πίναξ 2. Ποσοστιαία συμμετοχὴ τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων μισθωτῶν βιομηχανίας-βιοτεχνίας

Μορφὴ ἐρεύνης - περίοδος ἀναφορᾶς	Ἄρρενες	Θήλεις
Ἔρευνα διαρθρώσεως ἀμοιβῆς ἐργασίας, Ὀκτώβριος 1966	62,0%	38,0%
Ἔρευνα καταστημάτων ΕΣΥΕ, Ὀκτώβριος 1966	61,6%	38,4%
Ἀπογραφὴ πληθυσμοῦ 1961 (19 Μαρτίου)	68,2%	31,8%
Ἔρευνα καταστημάτων ΕΣΥΕ, Μάρτιος 1961	67,8%	32,2%

ΥΠΕΡΟΧΗ ΤΟΥ ΘΗΛΕΟΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ. Ἐκ τῶν δεδομένων τοῦ πίνακος 2 ἐμφαίνεται ὅτι ἡ ἐξέλιξις τοῦ θήλεος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἶναι αὔξουσα, ἐνῷ τοῦ ἄρρενος φθίνουσα, ἐξ ἐπόψεως ἑκατοστιαίας συμμετοχῆς εἰς τὴν ἀπασχόλησιν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα διαφόρων αἰτίων, καὶ συγκεκριμένως τῆς ὑπεροχῆς τῶν θηλέων εἰς τὸν ὁλικὸν πληθυσμόν. (*α*) Ἐκ τῶν δεδομένων τῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ

τοῦ 1961 διεπιστώθη ὅτι ἐπὶ τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας ὑφίστατο ὑπεροχὴ τῶν θηλέων ἔναντι τῶν ἀρρένων κατὰ 5%. Τὸ αὐτὸ ποσοστὸν ὑπεροχῆς εἶχεν ἐξακριβωθῆ καὶ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν πληθυσμοῦ 1951 (7 Ἀπριλίου) (βλ. πίνακας 3 καὶ 4).

Πίναξ 3. Ἀριθμὸς θηλέων ἀνὰ 100 ἄρρενας, καθ' ὁμάδας ἡλικιῶν. Ἀπογραφαὶ 1961, 1951

Ὁμάδες ἡλικιῶν	1961	1951
Ὅλαι αἱ ἡλικίαι	105	105
0-14 ἐτῶν	95	95
15-29 ἐτῶν	102	104
30-44 ἐτῶν	110	108
45-64 ἐτῶν	106	112
65 καὶ ἄνω	130	126

Πίναξ 4. Ἀριθμὸς θηλέων ἀνὰ 100 ἄρρενας, κατὰ περιοχάς. Ἀπογραφαὶ 1961, 1951

Περιοχαὶ	1961	1951
Σύνολον Χώρας	105	105
Περιφέρεια Πρωτευούσης	108	108
Λοιπαὶ ἀστικαὶ περιοχαὶ	99	101
Ἡμιαστικαὶ περιοχαὶ	101	98
Ἀγροτικαὶ περιοχαὶ	107	108

(β) Ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τῆς Χώρας (10 ἐτῶν καὶ ἄνω) κατὰ τὸ ἔτος 1928 ἀνήρχετο εἰς 4.815 χιλ., μὲ κατανομὴν κατὰ φῦλον: ἄρρενες 2.366 χιλ., θήλεις 2.449 χιλ., ἐνῷ κατὰ τὸ 1961 εἰς 6.888 χιλ., 3.333 χιλ. καὶ 3.555 χιλ. ἀντιστοίχως. Ἐκ τῶν στοιχείων αὐτῶν προκύπτει ὅτι ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς (10 ἐτῶν καὶ ἄνω) ηὐξήθη τὸ 1961 ἔναντι τοῦ 1928 κατὰ 43,1%, τῶν ἀρρένων κατὰ 40,9% καὶ τῶν θηλέων 45,2%.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, παρατηροῦνται τὰ ἀκόλουθα:

(α) Προϊοῦσα ὑπῆρξεν ἡ αὔξησις τοῦ θήλεος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Πράγματι, ἐκ τῶν πληθυσμιακῶν δεδομένων τοῦ ἔτους 1928 ἐμφαίνεται ὅτι ὁ συντελεστὴς συμμετοχῆς, διὰ πρόσωπα ἡλικίας 10 ἐτῶν καὶ ἄνω, εἰς τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν ἀνήρχετο διὰ μὲν τοὺς ἄρρενας εἰς 83,4%, διὰ δὲ τὰς θήλεις εἰς 31,6%. Κατὰ τὸ 1961 οἱ ἀντίστοιχοι συντελεσταὶ συμμετοχῆς, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πληθυσμιακοῦ πλαισίου, ἦσαν: ἄρρενες 80,2%, θήλεις 36,3%. Τὰ ποσοστὰ αὐτὰ δεικνύουν κάμψιν τοῦ συντελεστοῦ συμμετοχῆς τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ καὶ ἄνοδον τοῦ θήλεος πληθυσμοῦ εἰς τὸ ἐργατικὸν δυναμικόν.

(β) Ὁ οἰκονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς τῆς Χώρας κατὰ τὸ ἔτος 1961 (ἀπογραφικὰ δεδομένα) ἀνήρχετο εἰς 3.663 χιλ., μὲ κατανομὴν κατὰ φῦλον: ἄρρενες 2.458 χιλ., θήλεις 1.205 χιλ. Τὰ ἀντίστοιχα στοιχεῖα[1] κατὰ τὴν ἀπογραφὴν πληθυσμοῦ 1951 (7 Ἀπριλίου) ἦσαν: 3.105 χιλ., 2.255 χιλ. καὶ 846 χιλ. Οὕτω προκύπτει αὔξησις τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, ἐντὸς δεκαετίας, κατὰ 568.000 ἄτομα. Ἡ αὔξησις αὐτὴ τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ ἐπιμερίζεται ὡς ἑξῆς: ἄρρενες 119 χιλ., θήλεις 358 χιλ., ἤτοι ὑπεροχὴ τῶν θηλέων εἰς τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν ἔναντι τῶν ἀρρένων κατὰ 56%.

(γ) Ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν θηλέων ηὐξήθη λίαν αἰσθητῶς εἰς τὸν μὴ γεωργικὸν τομέα τῆς παραγωγῆς. Συγκεκριμένως, τὰ ἀπογραφικὰ δεδομένα τῶν ἐτῶν 1961 καὶ 1928 δεικνύουν ὅτι αἱ θήλεις ἐσημείωσαν τὰς ἀκολούθους αὐξήσεις: ὁμάδες τεχνικῶν καὶ συναφῶν ἐπαγγελμάτων, αὔξησις 28.000 (1928: 18.000, 1961: 46.000), ἤτοι κατὰ 156,6%· ὁμάδες πωλητῶν καὶ ὑπαλλήλων γραφείων, αὔξησις 61.000 (1928: 8.000, 1961: 69.000), ἤτοι κατὰ 7,6 φοράς· ὁμάδες λοιπῶν ὑπηρεσιῶν, αὔξησις 49.000 (1928: 39.000, 1961: 69.000), ἤτοι κατὰ 125,6%.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟΝ ΚΑΙ ΚΛΑΔΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ. Ἡ κατανομὴ τῶν ἐργατῶν κατὰ κλάδους παραγωγῆς καὶ φῦλον ἐμφανίζει ὑπεροχὴν τῶν ἀρρένων εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς, πλὴν τριῶν (ὑφαντικῶν εἰδῶν, εἰδῶν ἐνδυμασίας-ὑποδήσεως καὶ καπνοῦ), οἱ ὁποῖοι καλύπτουν τὸ 31,3% τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὴν βιομηχανίαν-βιοτεχνίαν ἐργατῶν. Ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ τὰ δύο τρίτα σχεδὸν εἶναι θήλεις. Ἡ μεγίστη τιμὴ ἀρρένων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον παραγωγῆς μεταφορι-

Πίναξ 5. Συμμετοχὴ ἐργατῶν κατὰ φῦλον καὶ κλάδους παραγωγῆς (Ὀκτώβριος 1966)

	Κλάδοι	Ἄρρενες (%)	Θήλεις (%)
2-3	Σύνολον κλάδων	62,0	38,0
	βιομηχανίαι :		
20	διατροφῆς	52,6	47,4
21	ποτῶν	78,1	21,9
22	καπνοῦ	43,5	56,5
23	ὑφαντικῶν εἰδῶν	30,0	70,0
24	εἰδῶν ἐνδυμασίας καὶ ὑποδήσεως	39,0	61,0
25	ξύλου καὶ φελλοῦ	74,8	25,2
26	ἐπίπλων	93,2	6,8
27	χάρτου	60,2	39,8
28	ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων	75,5	24,5
29	δέρματος	74,6	25,4
30	ἐλαστικοῦ καὶ πλαστικῶν εἰδῶν	62,0	38,0
31	χημικῶν προϊόντων	52,9	47,1
32	παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος	95,7	4,3
33	προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν	83,1	16,9
34	βασικῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων	98,5	1,5
35	προϊόντων ἐκ μετάλλου	76,1	23,9
36	μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν	98,7	1,3
37	ἠλεκτρικῶν εἰδῶν	75,2	24,8
38	μεταφορικῶν μέσων	99,1	0,9
39	λοιπῶν εἰδῶν	59,7	40,3

1. Βλέπε Σ. Μ. Χατζόγλου, «Τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν ἐν Ἑλλάδι», *Σπουδαὶ* Α.Β.Σ.Π., Ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1963-1964, τόμος ΙΔ, τεῦχος 3.

κῶν μέσων (99,1%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὸν κλάδον ὑφαντικῶν εἰδῶν (30%) (σχέσις λόγου 3,3 : 1). Ἐκ τῶν ὑπολοίπων κλάδων τῆς παραγωγῆς, ὑψηλὴν συμμετοχὴν ἀρρένων ἐμφανίζουν οἱ κλάδοι: μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (98,7%), μεταλλουργικῶν προϊόντων (98,4%), παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος (95,7%), ἐπίπλων (93,2%). Ἀντιθέτως, κλάδοι παραγωγῆς μὲ ὑψηλὴν συγκέντρωσιν θηλέων εἶναι: ὑφαντικῶν εἰδῶν (70%), εἰδῶν ἐνδυμασίας-ὑποδήσεως (61%), καπνοῦ (56,8%). Πλὴν τῶν κλάδων αὐτῶν, ἱκανοποιητικὴν συμμετοχὴν ἐμφανίζουν αἱ θήλειες εἰς τοὺς κλάδους διατροφῆς (47%), λοιπῶν εἰδῶν (40,4%). (βλ. πίνακα 5).

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΘ' ΟΜΑΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΦΥΛΟΝ. Τὸ σύνολον τοῦ ἐρευνηθέντος πληθυσμοῦ τῶν ἐργατῶν βιομηχανίας-βιοτεχνίας ἐταξινομήθη καθ' ὁμάδας ἡλικιῶν, ὡς ἑξῆς: 10-18 ἐτῶν, 19-24 ἐτῶν, 25-44 ἐτῶν, 45 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ἡ μεγίστη τιμὴ τοῦ ἐρευνηθέντος πληθυσμοῦ τῶν ἐργατῶν (ἀρρένων καὶ θηλέων) ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ὁμάδα 25-44 ἐτῶν· ἡ ἐλαχίστη εἰς τὴν ὁμάδα 10-18 ἐτῶν. Ἡ ποσοστιαία συμμετοχὴ τῆς μὲν πρώτης ὁμάδος ἡλικιῶν ἀνῆρχετο εἰς 48,4%, τῆς δὲ δευτέρας εἰς 12,6% (σχέσις λόγου 3,9 : 1), ἤτοι αἱ μέσαι ἡλικίαι ὑπερέχουν εἰς συμμετοχὴν ἔναντι τῶν νεαρῶν κατὰ τρεῖς φοράς. Ἡ ποσοστιαία συμμετοχὴ τῶν ὁμάδων 19-24 ἐτῶν καὶ 45 ἐτῶν καὶ ἄνω εἶναι 17,7% καὶ 21,4% ἀντιστοίχως.

Κατὰ φῦλον, ἡ ποσοστιαία συμμετοχὴ τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ τῶν ἐργατῶν ἐμφανίζει τὴν μεγίστην τιμὴν εἰς τὴν ὁμάδα ἡλικιῶν 25-44 ἐτῶν καὶ τὴν ἐλαχίστην εἰς τὴν ὁμάδα 10-18 ἐτῶν (σχέσις λόγου 5,2 : 1), ἤτοι αἱ μέσαι ἡλικίαι ὑπερέχουν ἔναντι τῶν νεαρῶν ὑπερτετραπλασίως. Ἡ ποσοστιαία συμμετοχὴ τῆς μὲν ὁμάδος ἡλικιῶν 19-24 ἐτῶν ἀνήρχετο εἰς 13,1%, τῆς δὲ 45 ἐτῶν καὶ ἄνω εἰς 24,9%. Ἡ μεγίστη τιμὴ συμμετοχῆς τῶν ἐργατριῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ὁμάδα ἡλικιῶν 25-44 ἐτῶν, μὲ ποσοστὸν 46%, καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὴν ὁμάδα 45 ἐτῶν καὶ ἄνω, μὲ ποσοστὸν 13,4% (σχέσις λόγου 3,4 : 1), ἐνῷ ἡ σχέσις τοῦ λόγου μεταξὺ τῶν μέσων ἡλικιῶν (25-44 ἐτῶν) καὶ τῶν νεαρῶν τοιούτων (10-18 ἐτῶν) εἶναι 2,7 : 1. Ἐκ τῶν λόγων τούτων δεικνύεται ὅτι ὑφίσταται ὑψηλότερα συμμετοχὴ τῶν νεαρῶν ἡλικιῶν τῶν θηλέων εἰς τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν καὶ χαμηλοτέρα τῶν μεγαλυτέρων ἡλικιῶν, ἔναντι τῶν μέσων ἡλικιῶν.

Ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ποσοστῶν συμμετοχῆς τοῦ ἄρρενος καὶ θήλεος πληθυσμοῦ, κατὰ κλιμάκια ἡλικιῶν, προκύπτει, πρῶτον, ὅτι ἡ μεγίστη τιμὴ συμμετοχῆς ἀντιστοιχεῖ, καὶ διὰ τὰ δύο φῦλα, εἰς τὴν ὁμάδα ἡλικιῶν 25-44 ἐτῶν, μὲ σαφῆ ὅμως ὑπεροχὴν τῶν ἀρρένων, καί, δεύτερον, ὅτι ἡ ἐλαχίστη τιμὴ συμμετοχῆς τῶν μὲν ἀρρένων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ὁμάδα 10-18 ἐτῶν, τῶν δὲ θηλέων εἰς τὴν ὁμάδα 45 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ἀναλυτικώτερον, αἱ ὁμάδες ἡλικιῶν 10-18 ἐτῶν καὶ 19-24 ἐτῶν τῶν θηλέων ὑπερέχουν αἰσθητῶς τῶν ἀντιστοίχων ὁμάδων τῶν ἀρρένων ἐργατῶν, ἐξ ἐπόψεως ἑκατοστιαίας συμμετοχῆς εἰς τὴν ἀπασχόλησιν τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτὴ τῶν θηλέων ὀφείλεται εἰς τὴν στράτευσιν τῶν ἀρρένων κατὰ τὴν ὁμάδα ἡλικιῶν 19-24 ἐτῶν καὶ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν συγκέντρωσιν τῶν νεαρῶν ἡλικιῶν θηλέων εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχάς. Πράγματι, ἡ κατανομὴ τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ (10 ἐτῶν καὶ ἄνω) κατὰ περιοχὰς καὶ φῦλον, διὰ τὴν ὁμάδα ἡλικιῶν 20 ἐτῶν καὶ κάτω τῶν θηλέων ἦτο κατὰ τὸ 1961 (19 Μαρτίου): Περιφέρεια Πρωτευούσης 17% ἐπὶ τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐν λόγῳ ἡλικιῶν· λοιπαὶ ἀστικαὶ περιοχαὶ 18%. Ἀντιθέτως, τὰ ποσοστὰ συμμετοχῆς τῶν ἀρρένων ἦσαν 9% καὶ 10% ἀντιστοίχως.

Διὰ τὴν ὁμάδα ἡλικιῶν 25-44 ἐτῶν τὸ ποσοστὸν ἀπασχολήσεως εἶναι ὑψηλότερον εἰς τοὺς ἄρρενας καὶ χαμηλότερον εἰς τὰς θήλεις. Τοῦτο συμβαίνει, διότι αἱ θήλεις ἀποχωροῦν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐργασίας (κατὰ μέγα ποσοστὸν) μετὰ τὴν σύναψιν γάμου. Δεδομένου δὲ ὅτι αἱ θήλεις ὑπανδρεύονται εἰς νεαρωτέραν ἡλικίαν[1] ἔναντι τῶν ἀρρένων, ἐμφανίζεται τὸ περιγραφὲν φαινόμενον. Εἰδικώτερον, ὁ οἰκονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς τῶν θηλέων ἐργαζομένων μειοῦται ταχέως ἀπὸ 25 ἐτῶν καὶ ἄνω, ἰδίᾳ εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχάς, σχηματοποιεῖ δὲ τὴν ἐλαχίστην τιμὴν συμμετοχῆς εἰς τὴν ὁμάδα ἡλικιῶν 45 ἐτῶν καὶ ἄνω, μὲ ποσοστὸν συμμετοχῆς ἐπὶ τοῦ ὁλικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν 13,4%. Τὸ ἀντίστοιχον ποσοστὸν συμμετοχῆς τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ὁμάδα ἡλικιῶν εἶναι 24,9%, μορφουμένης σχέσεως λόγου ἀρρένων καὶ θηλέων ἐργαζομένων 1,86 : 1, ἤτοι συμμετοχὴ τοῦ ἄρρενος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ μεγαλυτέρα ἔναντι τῶν θηλέων κατὰ 86%. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τῶν θηλέων εἶναι ἐν συνόλῳ νεωτέρας ἡλικίας ἔναντι τῶν ἀρρένων, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχάς.

Ἡ συμπεριφορὰ τῶν συντελεστῶν συμμετοχῆς εἰς τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας, συγκρινομένη πρὸς ἐκείνην τῶν συντελεστῶν συμμετοχῆς εἰς τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας παρουσιάζει ἀναλογίαν καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ὁμάδας ἡλικιῶν. Ἡ ταύτισις αὐτὴ καταδεικνύει τὴν ὑψηλὴν ἀξιοπιστίαν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐρεύνης. Τοῦτο δέ, διότι οἱ συντελεσταὶ συμμετοχῆς τῶν ὁμάδων ἡλικιῶν τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, εἰς σχηματισμὸν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἔχουν ὑπολογισθῆ βάσει τῶν ἀπογραφικῶν δεδομένων τοῦ ἔτους 1961 (19 Μαρτίου).[2] (πίναξ 6).

1. Ἡ μέση ἡλικία συνάψεως γάμου τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης ἔχει ὡς ἑξῆς: σύνολον Ἑλλάδος: γαμβροῦ 28,6, νύμφης 24,5, ἀστικαὶ περιοχαί: γαμβροῦ 30,2, νύμφης 24,6, ἡμιαστικαὶ περιοχαί: γαμβροῦ 28,3, νύμφης 24,2, ἀγροτικαὶ περιοχαί: γαμβροῦ 27,4, νύμφης 23,8.

2. Βλέπε Σ. Μ. Χατζόγλου, *Οἱ συντελεσταὶ συμμετοχῆς τῶν ὁμάδων ἡλικιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ εἰς σχηματισμὸν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ*, Ἀθῆναι 1966.

Πίναξ 6. Ἑκατοστιαία συμμετοχὴ ἐρευνηθέντος πληθυσμοῦ εἰς τὴν ἀπασχόλησιν τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον 1966

Ὁμάδες ἡλικιῶν	Σύνολον	Ἄρρενες	Θήλεις
10-18 ἐτῶν	12,5	10,0	17,0
19-24 ἐτῶν	17,7	13,1	24,6
25-44 ἐτῶν	48,4	52,0	45,0
45 ἐτῶν καὶ ἄνω	21,4	24,9	13,4
Σύνολον	100,0	100,0	100,0

II. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ. Τὸ σχῆμα τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως τοῦ ἐρευνηθέντος πληθυσμοῦ τῶν ἐργατῶν ἐνέχει ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι περιγράφει τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ δομήν. Ἐν συνόλῳ, διαγράφεται σαφὴς ὑπεροχὴ τῶν ἐγγάμων προσώπων: ἔγγαμοι 51,8%, ἄγαμοι 45,8%, χῆροι-διεζευγμένοι 2,4%. Κατὰ φῦλον, ἡ κατανομὴ ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἄρρενες: ἔγγαμοι 62,4%, ἄγαμοι 36,7%, χῆροι-διεζευγμένοι 0,9%. Θήλεις: ἔγγαμοι 34,3%, ἄγαμοι 60,4%, χῆραι-διεζευγμέναι 5,3%.

Πίναξ 7. Οἰκονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς (10 ἐτῶν καὶ ἄνω) κατ' οἰκογενειακὴν κατάστασιν (ἀπογραφὴ 19 Μαρτίου 1961)

Περιοχαί	Ἄγαμοι (%)	Ἔγγαμοι (%)	Χῆροι-διεζευγμένοι (%)
Σύνολον Χώρας	35,6	58,6	5,8
ἄρρενες	21,8	42,3	1,5
θήλεις	13,8	16,3	4,3
Περιφέρεια Πρωτευούσης			
ἄρρενες	59	85	38
θήλεις	43	15	14
Λοιπαὶ ἀστικαὶ περιοχαί			
ἄρρενες	50	89	33
θήλεις	35	16	19
Ἡμιαστικαὶ-ἀγροτικαὶ περιοχαί			
ἄρρενες	58	96	66
θήλεις	46	46	41

Ἐκ τῶν δεδομένων τῆς ἐρεύνης καὶ τῶν ἀπογραφικῶν στοιχείων ἐμφαίνεται σαφὴς ὑπεροχὴ τῶν ἐγγάμων ἔναντι τῶν ἀγάμων εἰς τὸν οἰκονομικῶς ἐνεργὸν πληθυσμόν. Ἡ σχέσις τοῦ λόγου ἐγγάμων πρὸς ἀγάμους εἶναι εἰς μὲν τὴν ἔρευναν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1966 1,12 : 1, εἰς δὲ τὴν ἀπογραφὴν πληθυσμοῦ 1,65 : 1. Ἡ ὑπεροχὴ τῆς σχέσεως λόγου τῶν ἀπογραφικῶν δεδομένων ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ταῦτα περιλαμβάνουν καὶ τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς, ἔνθα τὸ ποσοστὸν τῶν ἐγγάμων προσώπων εἶναι σαφῶς ὑψηλότερον τῶν λοιπῶν περιοχῶν.

Κατὰ φῦλον, διαπιστοῦται ὑπεροχὴ τῶν ἀρρένων ἐγγάμων, τόσον εἰς τὴν ἔρευναν ὅσον καὶ εἰς τὰ ἀπογραφικὰ δεδομένα, ἐν συνόλῳ καὶ κατὰ περιοχάς. Ἡ μεγαλυτέρα συγκέντρωσις τῶν ἐγγάμων ἀρρένων ἐντοπίζεται εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς καὶ ἡ μικροτέρα εἰς τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης. Οἱ ἄγαμοι ἄρρενες ὑπερέχουν εἰς τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης καὶ ὑστεροῦν εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγάμων θηλέων εἶναι ὑψηλὸς εἰς τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης καὶ τὰς λοιπὰς ἀστικὰς περιοχὰς καὶ ἴσος πρὸς τοὺς ἐγγάμους μόνον εἰς τὰς ἡμιαστικὰς καὶ ἀγροτικὰς περιοχάς, κατὰ τὰ ἀπογραφικὰ δεδομένα. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐξηγεῖ καὶ τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν τῶν ἀγάμων θηλέων εἰς τὰ εὑρήματα τῆς ἐρεύνης τοῦ 1966 (Ὀκτώβριος), ἔνθα αὗται ὑπερέχουν τῶν ἐγγάμων κατὰ 76%.

Ἐπαληθεύεται, συνεπῶς, καὶ ἐκ τῶν εὑρημάτων τούτων ἡ σημαντικὴ εἰσροὴ τῶν ἀγάμων θηλέων εἰς τὴν ἀγοραν ἐργασίας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχάς, ὡς καὶ ἡ ἀποχώρησίς των ἐξ αὐτῆς μετὰ τὸν γάμον, λόγῳ τῶν οἰκογενειακῶν ὑποχρεώσεων.

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ἰδιαιτέρως ἡ ὕπαρξις ὑψηλοῦ ἀριθμοῦ ἐργατριῶν διατελουσῶν ἐν χηρείᾳ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τῶν ἀρρένων (χῆραι 4,7%, χῆροι 0,6%). Τοῦτο ὀφείλεται, προφανῶς, εἰς τὸ ὅτι αἱ θήλεις συνάπτουν γάμον εἰς σαφῶς μικροτέραν ἡλικίαν ἔναντι τῶν ἀρρένων. (βλ. πίνακα 8).

Πίναξ 8. Σύναψις γάμου τῶν φύλων, καθ' ὁμάδας ἡλικιῶν καὶ περιοχάς, εἰς ποσοστὸν τοῖς ἑκατὸν (ἀπογραφὴ 19.3.1961)

Οἰκογενειακὴ κατάστασις	15-19 ἐτῶν	20-24 ἐτῶν	25-29 ἐτῶν	30-34 ἐτῶν	35-49 ἐτῶν
Περιφέρεια Πρωτευούσης					
ἔγγαμοι θήλεις	5	25	55	72	76
ἔγγαμοι ἄρρενες	1	5	29	59	82
Λοιπαὶ ἀστικαὶ περιοχαί					
ἔγγαμοι θήλεις	6	24	59	80	79
ἔγγαμοι ἄρρενες	1	4	27	65	98
Ἡμιαστικαὶ-ἀγροτικαὶ περιοχαί					
ἔγγαμοι θήλεις	6	40	70	83	84
ἔγγαμοι ἄρρενες	1	9	51	78	90

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ. Ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ἐρευνηθέντος πληθυσμοῦ τῶν ἐργατῶν, ἐξ ἐπόψεως οἰκογενειακῆς καταστάσεως, συμπληροῦται διὰ τῆς κατανομῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προστατευομένων μελῶν ὑπὸ ἑκάστου ἀρχηγοῦ οἰκογενείας. Ἡ κατανομὴ αὐτὴ ἔχει σημασίαν μόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἄρρενας ἐργάτας, διότι ἡ ἔρευνα ἀπεσκόπει εἰς τὴν ἀποτύπωσιν τῶν μελῶν ἐκείνων τῆς οἰκογενείας διὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἐργάτης ἐλάμβανεν οἰκογενειακὸν ἐπίδομα ἐκ τοῦ διανεμητικοῦ λογαριασμοῦ ἢ ἑτέρων θεσμῶν (συλλογικαὶ συμβάσεις) διὰ τὴν εἰσοδηματικὴν ἐνίσχυσιν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ηὐξημένων ἀναγκῶν ἐκ τῆς ὑπάρξεως τέκνων. Ἐκ τῶν στοιχείων τῆς κατανομῆς αὐτῆς ἐμφαίνεται ὅτι ἡ μεγίστη τιμὴ μὲ προστατευόμενα μέλη ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς διμελεῖς οἰκογενείας (ποσοστὸν 16%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὰς τετραμελεῖς

οἰκογενείας. Ἐνδιαμέσως τοποθετοῦνται αἱ μονομελεῖς οἰκογένειαι (11,2%), ὡς καὶ αἱ τριμελεῖς (11,2%). Τὸ ποσοστὸν οἰκογενειῶν ἄνευ προστατευομένων μελῶν ἀνέρχεται εἰς 58,8%.

Βάσει τῶν δεδομένων τῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ 1961, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰδιωτικῶν νοικοκυριῶν ἀνήρχετο εἰς 2.049 χιλ., ἐνῷ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν πληθυσμοῦ 1951 ἀνήρχετο εἰς 1.778 χιλ. Τὰ μέλη τῶν νοικοκυριῶν κατὰ τὸ ἔτος 1961 ἀνήρχοντο εἰς 7.933 χιλ., ἐνῷ κατὰ τὸ 1951 εἰς 7.309 χιλ. Ἐμφανίζεται, συνεπῶς, αὔξησις ἐντὸς τῆς δεκαετίας τῶν μὲν νοικοκυριῶν κατὰ 15%, τῶν δὲ μελῶν αὐτῶν κατὰ 9%. Ἡ σημαντικὴ αὐτὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοικοκυριῶν ἔναντι τῶν μελῶν των ὀφείλεται, προφανῶς, εἰς τὴν πραγματοποιηθεῖσαν διάσπασιν τῆς συγκατοικήσεως ἡ ὁποία εἶχε σημειωθῆ κατὰ τὰ κατοχικὰ καὶ τὰ πρῶτα μετακατοχικὰ ἔτη εἰς εὐρεῖαν ἔκτασιν λόγῳ ἀνεπαρκείας οἰκιστικῶν εὐκολιῶν.

Κατὰ περιοχάς, ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἰδιωτικῶν νοικοκυριῶν ὑπῆρξεν ἰδιαιτέρως αἰσθητὴ εἰς τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης (αὔξησις 31%), ἐνῷ εἰς τὰς λοιπὰς ἀστικὰς καὶ ἡμιαστικὰς-ἀγροτικὰς περιοχὰς τὸ ποσοστὸν αὐξήσεως ἦτο 15% καὶ 10% ἀντιστοίχως. Ἐξ ἐπόψεως ἀριθμοῦ μελῶν τῶν νοικοκυριῶν, ἡ αὔξησις ἦτο: Περιφέρεια Πρωτευούσης 2,4%, λοιπαὶ ἀστικαὶ περιοχαὶ 9% καὶ ἡμιαστικαὶ-ἀγροτικαὶ περιοχαὶ 4%. Τὰ ποσοστὰ αὐτὰ δεικνύουν κάμψιν τῶν γεννήσεων, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀλλαγὴν τοῦ μέσου μεγέθους τῶν νοικοκυριῶν κατὰ τὸ 1961 ἔναντι τοῦ 1951. Οὕτω, ὁ μέσος ὅρος τῶν νοικοκυριῶν τῆς Χώρας ἀπὸ 3,63 ἄτομα κατὰ τὸ 1951 ὑπεβιβάσθη εἰς 3,44 κατὰ τὸ 1961. (βλ. πίνακα 9).

Πίναξ 9. Κατανομὴ τῶν ἰδιωτικῶν νοικοκυριῶν καὶ τῶν μελῶν των κατὰ περιοχάς, 1961, 1951

Ἀριθμὸς νοικοκυριῶν καὶ μελῶν αὐτῶν	Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπαὶ ἀστικαὶ περιοχαὶ	Ἡμιαστικαὶ-ἀγροτικαὶ περιοχαὶ
Ἰδιωτικὰ νοικοκυριὰ (χιλιάδες)			
1961	446	392	1.191
1951	357	340	1.080
αὔξησις	31%	15%	10%
Μέλη ἰδιωτικῶν νοικοκυριῶν (χιλιάδες)			
1961	1.505	1.439	1.889
1951	1.297	1.316	4.696
αὔξησις	24%	9%	4%
Μέσον μέγεθος νοικοκυριῶν			
1961	3,44	3,57	4,10
1951	3,63	3,86	4,35
μείωσις	5,2%	4,9%	5,7%

Παραστατικώτερον, ἡ κατανομὴ τῶν ἰδιωτικῶν νοικοκυριῶν ἐξ ἐπόψεως συνθέσεως μελῶν παρατίθεται εἰς τὸν πίνακα 10. Ἐκ τῆς κατανομῆς αὐτῆς ἐμφαίνεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν διμελῶν οἰκογενειῶν εἶναι ὑψηλότερος εἰς τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης (21%) καὶ χαμηλότερος εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς (14,7%). Ἀντιθέτως, τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς τῶν τετραμελῶν οἰκογενειῶν εἶναι ὑψηλότερον εἰς τὰς λοιπὰς ἀστικὰς περιοχὰς (33%) καὶ ὅμοιον εἰς τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης καὶ τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς (20%). Αἱ συνθῆκαι συμμετοχῆς ἀντιστρέφονται εἰς τὴν ὁμάδα τῶν νοικοκυριῶν μὲ πέντε μέλη καὶ ἄνω, ἔνθα ἐμφανίζεται ὑπεροχὴ τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν (15,6%), ἔναντι ποσοστοῦ τῆς Περιφερείας Πρωτευούσης ἐκ 14%. Εἰδικώτερον, εἰς τὰ ἑξαμελῆ νοικοκυριὰ ἡ συμμετοχὴ τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν (6%) εἶναι διπλασία ἐκείνης τῆς Περιφερείας Πρωτευούσης (2,8%). Τέλος, ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ οἰκογένειαι μὲ δώδεκα μέλη ἐμφανίζονται εἰς τὴν κατανομὴν μόνον εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς (0,1%).

Πίναξ 10. Ἑκατοστιαία κατανομὴ τῶν ἰδιωτικῶν νοικοκυριῶν, ἐξ ἐπόψεως μεγέθους αὐτῶν, κατὰ περιοχάς. Ἀπογραφὴ πληθυσμοῦ 1961

Ἀριθμὸς μελῶν	Σύνολον Χώρας	Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπαὶ ἀστικαὶ περιοχαὶ	Ἡμιαστικαὶ-ἀγροτικαὶ περιοχαὶ
Ἀριθμὸς νοικυριῶν, ἐξ ὧν μέ:	100,0	100,0	100,0	100,0
1 μέλος	9,2	11,5	8,9	8,5
2 μέλη	16,5	20,9	16,7	14,7
3 μέλη	20,2	22,6	22,7	18,2
4 μέλη	20,7	20,4	23,0	20,3
5 μέλη	15,2	14,0	15,7	15,5
6 μέλη	9,4	6,0	8,0	11,1
7 μέλη	4,7	2,8	3,1	6,0
8 μέλη	2,3	1,0	1,3	3,1
9 μέλη	1,0	0,5	0,4	1,4
10 μέλη	0,5	0,2	0,2	0,8
11 μέλη	0,2	0,1	0,0	0,3
12 μέλη	0,1	0,0	0,0	0,1

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΙΔΙΚΕΥΣΙΣ. Βασικὸν στοιχεῖον πρὸς διερεύνησιν καὶ στάθμισιν ἑνίων οἰκονομικο-κοινωνικῶν χαρακτηριστικῶν ἀποτελεῖ ὁ βαθμὸς ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως τῶν ἐργατῶν. Ὁ ἐρευνηθεὶς πληθυσμὸς τῶν ἐργατῶν τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας, μὲ κριτήριον ἐλέγχου τὴν στάθμην τεχνικῆς εἰδικεύσεως αὐτῶν, ἐμφανίζει τὸ ἀκόλουθον σχῆμα: εἰδικευμένοι ἐργάται, ποσοστὸν συμμετοχῆς 34%, ἡμιειδικευμένοι 32%, ἀνειδίκευτοι 34%. Τὸ σχῆμα τοῦτο ἐμφανίζει χαμηλὴν στάθμην ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, παραλλήλως δὲ χαμηλὸν τεχνολογικὸν συγχρονισμὸν τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι εἰς τὰς οἰκονομικῶς προηγμένας χώρας τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν εἶναι συνήθως ὑψηλότερον τοῦ 70% ἐπὶ τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐργατῶν, ἐνῷ τῶν ἀνειδικεύ-

των μόλις ἐγγίζει τὸ 10%. Ἡ τοιαύτη μεγιστοποίησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν καὶ ἡ ἀντίστοιχος ἐλαχιστοποίησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνειδικεύτων σχετίζεται μὲ τὴν διαδικασίαν τῆς ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἐπιβάλλει τὴν μαθητείαν τῶν ἐργατῶν εἰς τεχνικὰς σχολὰς πρὸ τῆς εἰσόδου των εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας.

Κατὰ φῦλον καὶ κατηγορίας ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, ἡ κατανομὴ δεικνύει ὑπεροχὴν τῶν εἰδικευμένων καὶ ἡμιειδικευμένων ἀρρένων ἐργατῶν, καὶ τῶν ἀνειδικεύτων θηλέων. Συγκεκριμένως, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν εἰδικευμένων ἀντιστοιχεῖ ποσοστὸν συμμετοχῆς εἰς μὲν τοὺς ἄρρενας 80%, εἰς δὲ τὰς θήλεις 20%, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἡμιειδικευμένων 61% εἰς τοὺς ἄρρενας καὶ 35% εἰς τὰς θήλεις, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνειδικεύτων 56,2% εἰς τὰς θήλεις καὶ 43,8% εἰς τοὺς ἄρρενας. Αἱ ἀναλογίαι αὐταὶ τῶν φύλων εἰς τὰ κλιμάκια τῆς ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως μορφοποιοῦν τοὺς ἑξῆς λόγους: εἰδικευμένοι ἄρρενες πρὸς θήλεις 4 : 1, ἡμιειδικευμένοι ἄρρενες πρὸς θήλεις 1,97 : 1, ἀνειδίκευτοι θήλεις πρὸς ἄρρενας 1,28 : 1. Αἱ σχέσεις αὐταὶ τῶν λόγων ἐμφαίνουν ὑψηλὴν ὑπεροχὴν τῶν ἀρρένων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν εἰδικευμένων καὶ ἡμιειδικευμένων ἐργατῶν, ἔναντι τῶν θηλέων, ἐνῷ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνειδικεύτων ἡ ὑπεροχὴ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς θήλεις. (βλ. πίνακα 11).

Πίναξ 11. Κατανομὴ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ ἐρεύνης, καθ' ὁμάδας ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως

Κατηγορία	Ἐπὶ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ ἐρεύνης	Ἐπὶ συνόλου ὁμάδος εἰδικεύσεως	
		Ἄρρενες	Θήλεις
Εἰδικευμένοι	34,0%	80,0%	20,0%
Ἡμιειδικευμένοι	32,0%	61,0%	39,0%
Ἀνειδίκευτοι	34,0%	43,8%	56,2%
«Νέοι»*	—	67,1%	32,9%

*Οὗτοι ἐξετάζονται ὡς ἰδιαιτέρα πληθυσμιακὴ κατηγορία.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΙΔΙΚΕΥΣΙΣ. Ἡ σύνθετος αὐτὴ κατανομὴ ἐνέχει ὅλως ἰδιάζουσαν σημασίαν, διότι ἐκφράζει τὴν οἰκονομικὴν βαρύτητα τῆς κοινωνικῆς δομῆς τοῦ ἐρευνηθέντος πληθυσμοῦ τῶν ἐργατῶν. Συγκεκριμένως:

(α) Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐγγάμων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ τὸ 67% τῶν εἰδικευμένων, τὸ 50,3% τῶν ἡμιειδικευμένων καὶ τὸ 46,9% τῶν ἀνειδικεύτων. Κατὰ φῦλον, εἰς τοὺς ἄρρενας ἐγγάμους ἐργάτας ἀντιστοιχεῖ τὸ 60,6% τῶν εἰδικευμένων, τὸ 37,6% τῶν ἡμιειδικευμένων καὶ τὸ 24,8% τῶν ἀνειδικεύτων. Τὰ ἀντίστοιχα ποσοστὰ συμμετοχῆς τῶν ἐγγάμων θηλέων εἶναι: 6,5%, 12,8% καὶ 22,1%.

(β) Αἱ περιγραφεῖσαι ποσοστιαῖαι σχέσεις τῆς ρηθείσης κατανομῆς ἐμφανίζουν ὑπεροχὴν τῶν ἐγγάμων εἰδικευμένων ἐργατῶν, ἔναντι μὲν τῶν ἡμιειδικευμένων κατὰ 31%, ἔναντι δὲ τῶν ἀνειδικεύτων κατὰ 43%. Οἱ ἡμιειδικευμένοι ἔγγαμοι ὑπερέχουν τῶν ἀνειδικεύτων κατὰ 25%. Τὰ εὑρήματα αὐτὰ πιστοποιοῦν ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν ἀρχηγῶν νοικοκυριῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν, ἤτοι εὑρίσκονται εἰς ὑψηλὸν εἰσοδηματικὸν ἐπίπεδον. (βλ. πίνακα 12).

Πίναξ 12. Ὁλικὸς πληθυσμὸς ἐρεύνης ἐξ ἐπόψεως οἰκογενειακῆς καταστάσεως καὶ ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως εἰς ποσοστὰ τοῖς ἑκατόν

Οἰκογενειακὴ κατάστασις	Εἰδικευμένοι	Ἡμιειδικευμένοι	Ἀνειδίκευτοι	Νέοι
Ἔγγαμοι	67,0	50,3	46,9	1,7
ἄρρενες	60,5	37,5	24,8	0,7
θήλεις	6,5	12,8	22,1	1,0
Ἄγαμοι	31,5	47,4	49,1	98,3
ἄρρενες	18,9	23,1	18,6	66,4
θήλεις	12,6	24,3	30,7	31,9
Χῆροι	1,4	2,2	3,6	—
ἄρρενες	0,5	0,4	0,4	--
θήλεις	0,9	1,8	3,2	—
Διεζευγμένοι	0,1	0,1	0,4	—
ἄρρενες	0,1	0,1	0,1	—
θήλεις	—	—	0,3	—

ΕΙΔΙΚΕΥΣΙΣ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ. Ἡ κατανομὴ αὐτή, ἐκφράζουσα τὴν συγκρότησιν τῶν κλάδων οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἐξ ἐπόψεως συνθέσεως κατηγοριῶν ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως τῶν ἐργατῶν, ἐμφανίζει τὸν βαθμὸν τεχνολογικοῦ συγχρονισμοῦ ἑκάστου κλάδου παραγωγῆς, παραλλήλως δὲ παρέχει τὰ προσήκοντα στοιχεῖα διὰ τὴν σπουδὴν τῶν δυνατοτήτων τεχνολογικῆς ἐξυγιάνσεως αὐτῶν, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐπιβάλλει ἡ δεοντολογία τῆς παραγωγικῆς λειτουργίας. Ἡ φυσιογνωμία τῶν κλάδων οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας, ἐξ ἐπόψεως συγκροτήσεως κατὰ βαθμίδας τεχνικῆς εἰδικεύσεως τῶν ἐργατῶν, ἐμφανίζεται ὡς ἀκολούθως:

Εἰδικευμένοι ἐργάται. Ἡ μεγίστη τιμὴ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν (ἀρρένων καὶ θηλέων) ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον μεταφορικῶν μέσων (49,3%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὸν κλάδον διατροφῆς (18,6%), μορφουμένης σχέσεως λόγου μεγίστης πρὸς ἐλαχίστην τιμὴν 2,65 : 1. Ὑψηλὴν συμμετοχὴν εἰδικευμένου προσωπικοῦ ἐμφανίζουν οἱ κλάδοι παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος (45,6%), βασικῶν μεταλλουργικῶν (43,8%), μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (43,2%). Πλὴν τῶν κλάδων αὐτῶν, ὑψηλὴν συμμετοχὴν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἐργατῶν ἐμφανίζει καὶ ὁ κλάδος ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων (41,2%). Χαμηλὴν συμμετοχήν, ἀντιθέτως, εἰδικευμένου ἐργατικοῦ προσωπικοῦ ἐμφανίζουν οἱ κλάδοι καπνοῦ (20,1%), χάρτου (22,8%), λοιπῶν εἰδῶν (23,4%), ποτῶν (25%). Ἡ ἑκατοστιαία συμμετοχὴ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς, εἰς εἰδικευμένον προσωπι-

κόν, κυμαίνεται ἀπὸ 26,4% (κλάδος ἐλαστικοῦ-πλαστικῶν) ἕως 39,5% (κλάδος δέρματος).

Ἡμιειδικευμένοι ἐργάται. Ἡ μεγίστη τιμὴ ἡμιειδικευμένων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον δέρματος (38,4%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὸν κλάδον ποτῶν (23,8%), σχηματιζομένης σχέσεως λόγου μεγίστης πρὸς ἐλαχίστην τιμὴν 1,61 : 1. Ὑψηλὴν συμμετοχὴν εἰς ἡμιειδικευμένους ἐργάτας ἐμφανίζουν οἱ κλάδοι ὑφαντικῶν εἰδῶν (36%), εἰδῶν ἐνδυμασίας καὶ ὑποδήσεως (35,4%), λοιπῶν εἰδῶν (34,6%), ἐπίπλων (33,2%), χημικῶν προϊόντων (31,4%). Χαμηλὴν συμμετοχήν, ἀντιθέτως, ἐμφανίζουν οἱ κλάδοι μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (25,1%), χάρτου (25,8%), ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων (25,8%), ξύλου καὶ φελλοῦ (26,3%), προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν (26,7%). Ἡ ἑκατοστιαία συμμετοχὴ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς κυμαίνεται ἀπὸ 27,1% (κλάδος παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος) ἕως 31% (κλάδος καπνοῦ).

Ἀνειδίκευτοι ἐργάται. Ἡ μεγίστη τιμὴ τῶν ἀνειδικεύτων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον διατροφῆς (51,8%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὸν κλάδον μεταφορικῶν μέσων (12%), μορφουμένης σχέσεως λόγου 4,36 : 1. Ὑψηλὴν συμμετοχὴν εἰς ἀνειδικεύτους ἐργάτας ἔχουν οἱ κλάδοι ποτῶν (47,8%), καπνοῦ (46,9%), χάρτου (46,8%), ἐλαστικοῦ-πλαστικῶν (42,3%). Χαμηλὴν συμμετοχήν, ἀντιθέτως, ἐμφανίζουν οἱ κλάδοι μεταφορικῶν μέσων (12%), μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (15,4%), δέρματος (17,7%). Ἡ ἑκατοστιαία συμμετοχὴ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς κυμαίνεται ἀπὸ 21,1% (κλάδος ἐπίπλων) ἕως 39,1% (κλάδος προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν).

Νέοι ἐργάται. Ἡ μεγίστη τιμὴ νέων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (16,3%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὸν κλάδον βασικῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων (0,6%), μορφουμένης σχέσεως λόγου 27,17 : 1. Ἡ ὑψηλοτέρα συμμετοχὴ τῶν νέων ἐργατῶν ἐμφανίζεται εἰς τοὺς ἀκολούθους τρεῖς κλάδους τῆς παραγωγῆς: ἠλεκτρικῶν εἰδῶν (10,6%), προϊόντων ἐκ μετάλλου (10%), μεταφορικῶν μέσων (9,7%)· ἡ χαμηλοτέρα εἰς τὸν κλάδον παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος (0,8%).

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω ἀναλύσεως ἐμφαίνεται ὅτι ἡ μεγίστη τιμή, ἐξ ἐπόψεως ἑκατοστιαίας συμμετοχῆς εἰς εἰδικευμένον ἐργατικὸν προσωπικόν, τῶν διαφόρων κλάδων παραγωγῆς, ἀντιστοιχεῖ εἰς τοὺς λεγομένους *ἀναπτυσσομένους* κλάδους τῆς μεταποιήσεως. Ὡς τοιοῦτοι δὲ χαρακτηρίζονται οἱ κλάδοι βασικῶν μεταλλουργικῶν, μετάλλου ἐν γένει, χημικῶν, καὶ παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἡ ὑψηλὴ συμμετοχὴ εἰδικευμένου προσωπικοῦ εἰς τὸν κλάδον ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων, λόγῳ εἰδικῆς ὑφῆς τοῦ κλάδου τούτου. Ἀντιθέτως, ἡ ἐλαχίστη τιμὴ συμμετοχῆς εἰς εἰδικευμένον ἐργατικὸν προσωπικὸν ἀντιστοιχεῖ εἰς τοὺς κλάδους παραγωγῆς τῆς λεγομένης *παλαιᾶς βιομηχανίας*. Τοιοῦτοι κλάδοι εἶναι: ποτῶν, καπνοῦ, διατροφῆς, κτλ. (βλ. πίνακα 13).

Πίναξ 13. Κατανομὴ τῶν ἐργατῶν (ἀρρένων καὶ θηλέων) κατὰ κλάδους παραγωγῆς καὶ βαθμίδας ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, εἰς ποσοστὰ τοῖς ἑκατόν

Κλάδοι παραγωγῆς		Εἰδικευμένοι	Ἡμιειδικευμένοι	Ἀνειδίκευτοι	Νέοι
2-3	Σύνολον κλάδων	32,0	30,2	31,9	5,8
	βιομηχανίαι:				
20	διατροφῆς	18,6	26,0	51,8	3,6
21	ποτῶν	25,0	23,8	49,8	1,4
22	καπνοῦ	20,1	31,0	46,9	2,0
23	ὑφαντικῶν εἰδῶν	37,3	36,0	23,5	3,2
24	εἰδῶν ἐνδυμασίας - ὑποδήσεως	31,3	35,4	26,3	7,0
25	ξύλου καὶ φελλοῦ	27,0	26,3	36,7	10,0
26	ἐπίπλων	29,1	33,2	22,1	5,6
27	χάρτου	22,8	25,8	45,8	5,6
28	ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων	41,2	25,8	25,8	7,2
29	δέρματος	39,5	38,4	17,7	4,4
30	ἐλαστικοῦ - πλαστικῶν εἰδῶν	26,4	29,5	42,3	1,8
31	χημικῶν προϊόντων	27,3	31,6	38,8	2,3
32	παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος	45,5	27,1	26,6	0,8
33	προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν	30,6	26,7	39,1	3,6
34	βασικῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων	43,9	30,6	24,9	0,6
35	προϊόντων ἐκ μετάλλου	31,0	28,0	31,0	10,0
36	μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν	43,2	25,1	15,4	16,3
37	ἠλεκτρικῶν εἰδῶν	30,7	30,1	28,6	10,6
38	μεταφορικῶν μέσων	49,3	29,0	12,0	9,7
39	λοιπῶν εἰδῶν	23,4	34,6	35,4	6,6

ΕΙΔΙΚΕΥΣΙΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟΝ ΚΑΙ ΚΛΑΔΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.

Ἄρρενες. Ἡ ποσοστιαία κατανομὴ τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀρρένων ἐργατῶν, κατὰ βαθμίδας ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως καὶ νέους ἐργάτας, ἐμφανίζει τὸ ἑξῆς σχῆμα: εἰδικευμένοι 41,4%, ἡμιειδικευμένοι 29,8%, ἀνειδίκευτοι 22,6%, νέοι 6,2%. Ἐκ τῆς κατανομῆς αὐτῆς δεικνύεται ὅτι οἱ εἰδικευμένοι ἐργάται ὑπερέχουν ἔναντι τῶν ἡμιειδικευμένων κατὰ 39%, ἔναντι τῶν ἀνειδικεύτων κατὰ 83,2%. Ἡ ὑψηλοτέρα τιμὴ συγκεντρώσεως τῶν ἀρρένων εἰδικευμένων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων (52%), τῶν ἡμιειδικευμένων εἰς τὸν κλάδον καπνοῦ (43,3%) καὶ τῶν ἀνειδικεύτων εἰς τὸν κλάδον ποτῶν (37,2%). Τέλος, ἡ αὐτὴ τιμὴ συγκεντρώσεως διὰ τοὺς νέους ἐργάτας ἐπισημαίνεται εἰς τὸν κλάδον ἐπίπλων (16,5%). Ἡ χαμηλοτέρα τιμὴ συγκεντρώσεως τῶν ἀρρένων εἰδικευμένων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον ἐπίπλων (31%), τῶν ἡμιειδικευμένων εἰς τὸν κλάδον μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (25,4%) καὶ τῶν ἀνειδικεύτων εἰς τὸν κλάδον μεταφορικῶν μέσων (11,4%).

Ὑψηλὴν συμμετοχὴν ἀρρένων εἰδικευμένων ἐργατῶν ἐμφανίζουν οἱ κλάδοι ὑφαντικῶν εἰδῶν (51,5%), μεταφορικῶν μέσων (49,6%), δέρματος (48,7%), πα-

ραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος (47,5%), βασικῶν μεταλλουργικῶν (44,1%), μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (43,7%), χημικῶν (42,4%). Ἡ συμμετοχὴ τῶν ἡμιειδικευμένων ἐργατῶν εἶναι ὑψηλὴ εἰς τοὺς κλάδους δέρματος (39,4%), λοιπῶν εἰδῶν (38,4%), εἰδῶν ἐνδυμασίας καὶ ὑποδήσεως (33,6%), ἐπίπλων (33,4%), ἐλαστικοῦ-πλαστικῶν (33,1%). Τέλος, σημαντικὴν συμμετοχὴν εἰς ἀνειδικεύτους ἄρρενας ἐργάτας ἐμφανίζουν οἱ κλάδοι προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν (34,5%), διατροφῆς (33,7%), χάρτου (33,2%).

Θήλεις. Ἡ κατανομὴ τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν θηλέων ἐργατῶν κατὰ κλιμάκια ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως μορφοποιεῖ τὸ ἑξῆς περίγραμμα: ἀνειδίκευτοι 47,3%, ἡμιειδικευμέναι 30,9%, εἰδικευμέναι 16,8%, νέαι 5,0%. Ἐκ τῆς κατανομῆς αὐτῆς δεικνύεται ὅτι αἱ ἀνειδίκευτοι ἐργάτριαι εἶναι τριπλάσιαι τῶν εἰδικευμένων καὶ ὑπερέχουν τῶν ἡμιειδικευμένων κατὰ 53%. Εἰδικώτερον, ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῆς σχέσεως τοῦ λόγου μεταξὺ ἀρρένων καὶ θηλέων ἐργατῶν, κατὰ κλιμάκια ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, μορφοποιοῦνται αἱ ἑπόμεναι σχέσεις: οἱ εἰδικευμένοι ἄρρενες ὑπερέχουν τῶν εἰδικευμένων θηλέων κατὰ 2,5 φορὰς καὶ ὑστεροῦν τῶν μὲν ἡμιειδικευμένων κατὰ 0,6%, τῶν δὲ ἀνειδικεύτων κατὰ 52,2%. Καταδεικνύεται, συνεπῶς, ὅτι τὸ ἀπασχολούμενον ἐργατικὸν δυναμικὸν εἰς τοὺς τομεῖς τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ.

Πίναξ 14. Κατανομὴ ἀρρένων ἐργατῶν κατὰ κλάδους παραγωγῆς καὶ βαθμίδας εἰδικεύσεως, εἰς ποσοστὰ τοῖς ἑκατόν

	Κλάδοι	Εἰδικευμένοι	Ἡμιειδικευμένοι	Ἀνειδίκευτοι	Νέοι
2-3	Σύνολον κλάδων	41,4	29,8	22,6	6,2
	βιομηχανίαι:				
20	διατροφῆς	31,6	32,1	33,7	2,5
21	ποτῶν	32,0	27,0	38,0	3,0
22	καπνοῦ	40,0	43,0	17,0	—
23	ὑφαντικῶν εἰδῶν	51,5	26,5	19,8	2,2
24	εἰδῶν ἐνδυμασίας-ὑποδήσ.	48,1	33,5	11,9	6,5
25	ξύλου καὶ φελλοῦ	32,9	28,0	30,0	9,1
26	ἐπίπλων	31,0	33,4	19,0	16,6
27	χάρτου	33,3	30,0	33,2	3,5
28	ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων	52,0	27,0	15,0	6,0
29	δέρματος	48,7	39,4	8,6	3,3
30	ἐλαστικοῦ-πλαστικῶν εἰδῶν	38,7	33,3	26,1	1,9
31	χημικῶν προϊόντων	42,6	27,5	28,0	1,9
32	παραγ. πετρελαίου καὶ ἄνθρ.	47,5	28,6	23,2	0,7
33	προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν	35,7	26,8	34,5	3,0
34	βασικῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων	44,1	31,0	24,3	0,6
35	προϊόντων ἐκ μετάλλου	38,8	28,5	22,0	10,7
36	μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν	43,7	25,4	14,5	16,4
37	ἠλεκτρικῶν εἰδῶν	36,3	29,3	22,6	11,8
38	μεταφορικῶν μέσων	49,6	29,3	11,4	9,7
39	λοιπῶν εἰδῶν	37,0	38,4	19,2	5,4

Πίναξ 15. Κατανομὴ θηλέων ἐργατῶν κατὰ κλάδους παραγωγῆς καὶ βαθμίδας εἰδικεύσεως, εἰς ποσοστὰ τοῖς ἑκατόν

	Κλάδοι	Εἰδικευμέναι	Ἡμιειδικευμέναι	Ἀνειδίκευτοι	Νέαι
2-3	Σύνολον κλάδων	16,8	30,9	47,3	5,0
	βιομηχανίαι:				
20	διατροφῆς	4,1	19,3	71,7	4,9
21	ποτῶν	—	12,1	85,3	2,6
22	καπνοῦ	5,0	21,5	70,7	2,8
23	ὑφαντικῶν εἰδῶν	31,2	40,0	25,2	3,6
24	εἰδῶν ἐνδυμασίας καὶ ὑποδήσεως	20,4	36,6	35,6	7,4
25	ξύλου καὶ φελλοῦ	9,4	21,0	56,8	12,8
26	ἐπίπλων	2,5	30,0	64,7	2,8
27	χάρτου	6,7	20,0	65,0	8,3
28	ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων	5,4	22,0	62,2	10,4
29	δέρματος	12,4	35,0	44,4	8,2
30	ἐλαστικοῦ καὶ πλαστικῶν εἰδῶν	6,4	23,4	68,2	2,0
31	χημικῶν προϊόντων	10,0	36,1	51,1	2,8
32	παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος	—	—	—	100,0
33	προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν	5,6	26,2	60,8	7,4
34	βασικῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων	11,8	7,8	77,6	2,8
35	προϊόντων ἐκ μετάλλου	6,3	26,2	59,5	8,0
36	μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν	5,1	6,0	88,9	—
37	ἠλεκτρικῶν εἰδῶν	13,8	32,7	46,6	6,9
38	μεταφορικῶν μέσων	14,1	—	85,9	—
39	λοιπῶν εἰδῶν	3,3	28,8	59,3	8,6

Ἡ μεγίστη τιμὴ εἰδικευμένων ἐργατριῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον ὑφαντικῶν εἰδῶν (31,2%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὸν κλάδον λοιπῶν εἰδῶν (3,3%). Ἡ μεγίστη τιμὴ τῶν ἡμιειδικευμένων ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον ὑφαντικῶν εἰδῶν (40%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὸν κλάδον μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (6%). Τέλος, ἡ μεγίστη τιμὴ τῶν ἀνειδικεύτων ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν (89%) καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς τὸν κλάδον ἠλεκτρικῶν εἰδῶν (46,6%). Ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως εἶναι ὅτι ἡ ἀνειδίκευτος ἐργασία τῶν θηλέων δεικνύει ὑψηλὸν ποσοστὸν συμμετοχῆς εἰς ὅλους τοὺς κλάδους παραγωγῆς, κυμαινόμενον ἀπὸ 51,1% (κλάδος χημικῶν προϊόντων) ἕως 86,3% (κλάδος ποτῶν) (ἐξαιρέσει τῆς μεγίστης καὶ ἐλαχίστης τιμῆς). (βλ. πίνακας 14 καὶ 15).

γ. σχέσις οἰκονομικῶν πρὸς δημογραφικο-κοινωνικὰ χαρακτηριστικά

ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ. Ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, τὸ ἀπόλυτον ὕψος τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τοῦ φύλου καὶ τῆς ἡλικίας των. Γενικῶς, ἡ ἀμοιβὴ ἐργασίας τῶν

ἀρρένων ἐργατῶν εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς τῶν θηλέων, παραλλήλως δὲ ἡ τῶν νέων ἐργατῶν εἶναι χαμηλοτέρα τῆς τῶν ἀνειδικεύτων. Βάσει τῶν δεδομένων τῆς διεξαχθείσης κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον 1966 ἐρεύνης ἡ μέση ἑβδομαδιαία ἀμοιβὴ τῶν ἀρρένων εἰδικευμένων ἐργατῶν εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς ἀντιστοίχου τῶν θηλέων κατὰ 61,2%, τῶν ἡμιειδικευμένων κατὰ 65,8% καὶ τῶν ἀνειδικεύτων κατὰ 45,6%.[1] Τέλος, οἱ νέοι ἐργάται, λόγῳ ἡλικίας, ἔχουν χαμηλοτέραν ἀμοιβὴν ἐργασίας ἔναντι τῶν ἀνειδικεύτων κατὰ 67,9%. (βλ. πίνακα 16).

Πίναξ 16. Ὕψος ἑβδομαδιαίας ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν κατὰ φῦλον καὶ ἐπαγγελματικὴν εἰδίκευσιν, εἰς δραχμάς, κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον 1966

Εἰδίκευσις	Ἀμοιβὴ ἐργατῶν Ἀρρένων	Θηλέων	Ὑπεροχὴ ἀρρένων	
Εἰδικευμένοι	840	521	319	61,2%
Ἡμιειδικευμένοι	632	381	251	65,9%
Ἀνειδίκευτοι	467	321	146	45,5%
«Νέοι»	231	216	17	6,9%

ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ. Πλὴν τῶν δημογραφικῶν χαρακτηριστικῶν, ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας ἐπιδροῦν καὶ τὰ κοινωνικὰ χαρακτηριστικά. Μεταξὺ αὐτῶν ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀπολύτου ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν ἔχει ἡ ἐπαγγελματικὴ εἰδίκευσίς των. Αἱ ἐπιδράσεις τῶν κοινωνικῶν χαρακτηριστικῶν ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας ἐξετάζονται κατωτέρω.

Σχέσις λόγου ἀμοιβῆς ἐργασίας καὶ ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως. Ἡ καθ' ὕψος διαφορὰ τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν, κατὰ κλιμάκια ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, ἐκφράζει τὸν βαθμὸν τάξεως τῆς τεχνικῆς ἐπιμορφώσεως ἑκάστης κατηγορίας ἐργατῶν. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας (ἑβδομαδιαῖαι ἀποδοχαὶ) καὶ τοῦ κλιμακίου ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, βάσει τῶν δεδομένων τῆς ἐρεύνης τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1966, προκύπτουν αἱ ἑξῆς διαπιστώσεις:

(α) Ἡ σχέσις τοῦ λόγου μεταξὺ τοῦ μέσου ὕψους ἑβδομαδιαίας ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν (ἀρρένων καὶ θηλέων) τῆς κατηγορίας τῶν εἰδικευμένων πρὸς τὴν τῶν ἡμιειδικευμένων μορφοῦται εἰς 1,50 : 1, πρὸς δὲ τὴν τῶν ἀνειδικεύτων εἰς 2,18 : 1. Ἡ αὐτὴ σχέσις μεταξὺ ἡμιειδικευμένων καὶ ἀνειδικεύτων εἶναι 1,45 : 1. Αἱ σχέσεις αὐταὶ τοῦ λόγου δεικνύουν ὅτι ἡ ἀμοιβὴ τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν εἶναι ὑψηλοτέρα ὡς πρὸς μὲν τῶν ἡμιειδικευμένων κατὰ 50%, ὡς πρὸς δὲ τῶν ἀνειδικεύτων κατὰ 118%. Τέλος, ἡ ἀμοιβὴ ἐργασίας τῶν ἡμιειδικευμένων ὑπερέχει τῆς ἀντιστοίχου τῶν ἀνειδικεύτων κατὰ 45%.

(β) Κατὰ φῦλον, ἡ ἀμοιβὴ ἐργασίας τῶν εἰδικευμένων ἀρρένων ἐργατῶν πρὸς τὴν τῶν ἡμιειδικευμένων μορφοποιεῖ σχέσιν λόγου 1,33 : 1, ἐνῷ πρὸς τὴν τῶν ἀνειδικεύτων 1,80 : 1. Ὡσαύτως, ἡ σχέσις τοῦ λόγου τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας μεταξὺ ἡμιειδικευμένων πρὸς ἀνειδικεύτους εἶναι 1,35 : 1. Εἰς τὰς θήλεις, ἡ σχέσις τοῦ λόγου τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας, μεταξὺ εἰδικευμένων καὶ ἡμιειδικευμένων, ἀνέρχεται εἰς 1,37 : 1, μεταξὺ δὲ τῶν εἰδικευμένων καὶ τῶν ἀνειδικεύτων εἰς 1,62 : 1. Τέλος, ἡ σχέσις τοῦ λόγου τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας μεταξὺ ἡμιειδικευμένων καὶ ἀνειδικεύτων ἐργατριῶν μορφοῦται εἰς 1,19 : 1.

(γ) Ἐκ τῶν ὡς ἄνω σχέσεων τῶν λόγων τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας κατὰ φῦλον δεικνύεται ὅτι τὸ ἄνοιγμα μεταξὺ εἰδικευμένων καὶ ἡμιειδικευμένων εἶναι σχετικῶς ὑψηλόν, ἐνῷ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν εἰδικευμένων καὶ ἀνειδικεύτων εἶναι λίαν ὑψηλόν. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἡ ἀπόστασις τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας μεταξὺ εἰδικευμένων καὶ ἀνειδικεύτων ἀρρένων εἶναι σαφῶς μεγαλυτέρα ἔναντι τῆς ἀντιστοίχου τῶν αὐτῶν κλιμακίων ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως τῶν θηλέων. Ἡ τοιαύτη ἀπόστασις δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἄρρενες εἰδικευμένοι ἐργάται ἔχουν ὑψηλοτέραν τεχνικὴν ἐπιμόρφωσιν ἔναντι τῶν ἐργατριῶν τῆς αὐτῆς κατηγορίας.

Πίναξ 17. Μέσον ὕψος ἑβδομαδιαίων ἀποδοχῶν τῶν ἐργατῶν, κατὰ κλιμάκια εἰδικεύσεως καὶ φῦλον, εἰς δραχμὰς

Ἐπαγγελματικὴ εἰδίκευσις	Μέσον ὕψος ἑβδομαδιαίας ἀμοιβῆς ἐργασίας Σύνολον	Ἀρρένων	Θηλέων
Εἰδικευμένοι	807	840	521
Ἡμιειδικευμένοι	538	632	381
Ἀνειδίκευτοι	371	467	321

Σχέσις ἀμοιβῆς ἐργασίας, ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως καὶ οἰκογενειακῆς καταστάσεως. Τὸ σχῆμα τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως τῶν ἐργατῶν (ἀρρένων καὶ θηλέων) ἐπιδρᾷ, ὡσαύτως, ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας των. Οἱ ἔγγαμοι ἀπολαμβάνουν ὑψηλοτέρας ἀμοιβῆς ἔναντι τῶν ἀγάμων, λόγῳ παροχῆς εἰδικῶν ἐπιδομάτων. Οὕτω, αἱ μέσαι ἑβδομαδιαῖαι ἀποδοχαὶ τῶν ἐγγάμων εἰδικευμένων ἐργατῶν εἶναι ὑ-

Πίναξ 18. Μέσον ὕψος ἑβδομαδιαίας ἀμοιβῆς ἐργασίας ἐργατῶν, κατὰ οἰκογενειακὴν κατάστασιν καὶ ἐπαγγελματικὴν εἰδίκευσιν, εἰς δραχμὰς

Ἐπαγγελματικὴ εἰδίκευσις	Ἔγγαμοι	Ἄγαμοι	Ὑπεροχὴ ἐγγάμων	
Εἰδικευμένοι	842	688	154	22,4%
Ἡμιειδικευμένοι	558	503	55	10,9%
Ἀνειδίκευτοι	386	359	27	7,5%

1. Βλέπε Σ. Χατζόγλου, *Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν μισθωτῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν-βιοτεχνίαν κατὰ τὰ ἔτη 1965-1967*. Τὸ «χάσμα» τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας μεταξὺ τῶν φύλων, Ἀθῆναι 1969.

ψηλότεραι τῶν ἀντιστοίχων τῶν ἀγάμων κατὰ 22,4%, αἱ τῶν ἠμιειδικευμένων ἐγγάμων ἔναντι τῶν ἀγάμων κατὰ 10,9% καὶ τῶν ἀνειδικεύτων κατὰ 7,6%. Κατὰ φῦλον, ἡ ὑπεροχὴ εἶναι αἰσθητὴ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀρρένων καὶ σχεδὸν ἀνεπαίσθητος εἰς τὰς θήλεις. (πίναξ 18).

δ. ἀμοιβὴ ἐργασίας ἐργατῶν

ΟΛΙΚΑΙ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑΙ ΑΠΟΔΟΧΑΙ. Αἱ ὁλικαὶ ἑβδομαδιαῖαι ἀποδοχαὶ τῶν ἐργατῶν συνιστοῦν γραμμικὰς συναρτήσεις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπασχολουμένων προσώπων καὶ τοῦ ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας των, αἱ ὁποῖαι σχετίζονται λίαν ἰσχυρῶς. Αἱ ὁλικαί, συνεπῶς, ἀποδοχαὶ τῶν ἐργατῶν μορφοποιοῦν κατὰ κλάδους παραγωγῆς διάφορα ὕψη, ἡ δὲ διαφορὰ αὐτῶν ὀφείλεται, κατὰ κύριον λόγον, εἰς τὸ διάφορον ὕψος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπασχολουμένων ἐργατῶν εἰς ἕκαστον κλάδον τῆς παραγωγῆς. Ἐκ τῆς ἐπόψεως αὐτῆς, οἱ κλάδοι τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας σχηματοποιοῦν ἰδίαν κλίμακα ἱεραρχήσεως, ἡ ὁποία ἐμφαίνει τὸ ὕψος ἀπασχολήσεως ἑκάστου κλάδου οἰκονομικῆς δραστηριότητος.[1]

Αἱ κατὰ κεφαλήν, ἀντιθέτως, ἀμοιβαὶ τῶν ἐργατῶν ἀποτελοῦν μεγέθη ἐκφράζοντα τὴν μισθολογικὴν συγκρότησιν ἑκάστου τῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς. Τὰ ὕψη τῶν μεγεθῶν αὐτῶν συνθέτουν ἑτέραν κλίμακα ἱεραρχήσεως τοῦ ὕψους τῶν ἀμοιβῶν ἐργασίας τῶν ἐργατῶν κατὰ κλάδους παραγωγῆς τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας. Ἡ τοιαύτη κλῖμαξ δεικνύει τὴν καταβαλλομένην ὑπὸ ἑκάστου κλάδου ἀμοιβὴν κατὰ ἐργάτην. Οὕτω, διακρίνονται οἱ κλάδοι τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας κατὰ σειρὰν τάξεως, ἐξ ἐπόψεως ὕψους καταβαλλομένων ἀμοιβῶν. Ἡ μορφοποιουμένη κλῖμαξ ἱεραρχήσεως ἔχει καθολικὸν χαρακτῆρα διὰ τὰς πάσης εἰσοδηματικῆς τάξεως χώρας.[2] Τὰ μεγέθη τοῦ ὕψους τῶν ἀμοιβῶν κατὰ κεφαλὴν ἐργάτου εἶναι δεκτικὰ συγκρίσεων τόσον διακλαδικῶς ὅσον καὶ ἐν σχέσει πρὸς χαρακτηριστικά τινα, τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζουν τὸ ὕψος τῆς τοιαύτης ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν. Τοιαῦτα χαρακτηριστικὰ εἶναι, κατ' ἀρχήν, αἱ εἰδικεύσεις καὶ ὁ κλάδος εἰδικεύσεως. Ἐπὶ τούτων ἀκολουθεῖ ἰδιαιτέρα ἀνάλυσις.

ΜΕΣΟΙ ΌΡΟΙ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΝ ΑΠΟΔΟΧΩΝ. *Εἰδικευμένοι ἐργάται.* Ἡ ὑψηλοτέρα τιμὴ μέσων ἑβδομαδιαίων ἀμοιβῶν τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ κλάδου ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων καὶ ἡ χαμηλοτέρα ὑπὸ τοῦ κλάδου εἰδῶν ἐνδυμασίας-ὑποδήσεως. Ἡ σχέσις τοῦ λόγου τῶν ἀμοιβῶν κατ' ἐργάτην, διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς κλάδους, μορφοῦται εἰς 2,2 : 1. Ἀναλυτικώτερον, ἡ κλῖμαξ ἱεραρχήσεως τῶν κλάδων βιομηχανίας-βιοτεχνίας, ἐξ ἐπόψεως ὕψους σειρᾶς καταβαλλομένων ἀμοιβῶν, παρουσιάζει τὸ ἀκόλουθον σχῆμα:

(α) Κλάδοι μὲ τὰς ὑψηλοτέρας ἀμοιβάς. Ὑψηλότεραι: ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων, λοιπῶν βιομηχανιῶν, βασικῶν μεταλλουργικῶν. Ἐξ ἴσου ὑψηλαί: παραγώγων πετρελαίου-ἄνθρακος, ποτῶν, χημικῶν προϊόντων, μεταφορικῶν μέσων, μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν. Ὀλιγώτερον ὑψηλαί: προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν, ἐλαστικοῦ-πλαστικῶν, βιομηχανίας διατροφῆς.

(β) Κλάδοι μὲ τὰς χαμηλοτέρας ἀμοιβάς. Χαμηλότεραι: εἰδῶν ἐνδυμασίας καὶ ὑποδήσεως, ὑφαντικῶν εἰδῶν. Ἐξ ἴσου χαμηλαί: ἐπίπλων, ξύλου καὶ φελλοῦ, δέρματος. Ὀλιγώτερον χαμηλαί: καπνοῦ, προϊόντων ἐκ μετάλλου, ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, χάρτου.

Ἠμιειδικευμένοι-ἀνειδίκευτοι. Ἡ ὑψηλοτέρα τιμὴ τῶν μέσων ἑβδομαδιαίων ἀμοιβῶν τῶν ἠμιειδικευμένων καὶ ἀνειδικεύτων κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ κλάδου βασικῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων καὶ ἡ χαμηλοτέρα ὑπὸ τοῦ κλάδου εἰδῶν ἐνδυμασίας καὶ ὑποδήσεως. Οὕτω, ἡ σχέσις τοῦ λόγου μεταξὺ μεγίστης καὶ ἐλαχίστης τιμῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας μορφοῦται εἰς 2 : 1 διὰ τοὺς ἠμιειδικευμένους καὶ εἰς 1,9 : 1 διὰ τοὺς ἀνειδικεύτους.

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἡ σειρὰ τάξεως τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας κατὰ κλάδους παραγωγῆς μεταβάλλεται τόσον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν εἰδικευμένων καὶ ἠμιειδικευμένων ὅσον καὶ εἰς ἐκείνην μεταξὺ ἠμιειδικευμένων καὶ ἀνειδικεύτων. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρεται ὅτι ὁ κλάδος μὲ τὴν μεγίστην τιμὴν ἀμοιβῆς ἐργασίας διὰ τοὺς εἰδικευμένους ἐργάτας ὑποβιβάζεται εἰς τὴν ἕκτην θέσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἠμιειδικευμένων καὶ εἰς τὴν ἑνάτην εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνειδικεύτων. Αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ εἶναι σύνδρομα ἀποτελέσματα τῆς εἰδικῆς σπουδαιότητος τὴν ὁποίαν αἱ ἐν λόγῳ κατηγορίαι ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως ἔχουν κατὰ κλάδον τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

ΣΧΕΣΙΣ ΩΡΟΜΙΣΘΙΟΥ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. Τὸ μέσον ὡρομίσθιον τῶν ἐργατῶν καὶ ὁ μέσος ὅρος τῶν ἀμειβομένων ὡρῶν ἐργασίας ἀποτελοῦν παράγωγα μεγέθη ὁμοταγῆ πρὸς τὰ σχετικὰ πρωτογενῆ τοιαῦτα. Τὰ μεγέθη αὐτὰ ἐμφανίζουν κυμάνσεις, κατὰ περίπτωσιν, ἐκ τῆς ἐπιδράσεως εἰδικῶν χαρακτηριστικῶν, ἐγγενῶν εἰς τὴν ἀτομικότητα τῶν ἐργατῶν.

Μέσον ὡρομίσθιον τῶν ἐργατῶν. Ἡ μεγίστη τιμὴ τοῦ ὡρομισθίου τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων, τῶν δὲ ἠμιειδικευμένων καὶ ἀνειδικεύτων εἰς τὸν κλάδον βασι-

1. Βλέπε Σ. Χατζόγλου, *Ἡ διάρθρωσις τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν μισθωτῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν-βιοτεχνίαν κατὰ τὰ ἔτη 1965-1967*, κλῖμαξ ἱεραρχήσεως τῶν κλάδων παραγωγῆς ἐξ ἐπόψεως ὁλικῶν ἀποδοχῶν, σελ. 40, Ἀθῆναι 1969.

2. Βλέπε Σ. Χατζόγλου, *Ἡ διάρθρωσις τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν μισθωτῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν-βιοτεχνίαν*, κλῖμαξ ἱεραρχήσεως τῆς μισθολογικῆς συγκροτήσεως τῶν κλάδων παραγωγῆς, σελ. 27, Ἀθῆναι 1969.

κῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων. Ἡ ἐλαχίστη τιμὴ τοῦ ὡρομισθίου διὰ μὲν τοὺς εἰδικευμένους καὶ ἡμιειδικευμένους ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον ὑφαντικῶν εἰδῶν, διὰ δὲ τοὺς ἀνειδικεύτους εἰς τὸν κλάδον εἰδῶν ἐνδυμασίας καὶ ὑποδήσεως. Αἱ διαφοραὶ μεταξὺ μεγίστων καὶ ἐλαχίστων ὡρομισθίων, κατὰ σειρὰν τάξεως ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, εἶναι: 126, 60 καὶ 76 εἰς ποσοστὰ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ ἐλαχίστου ἑκάστης κατηγορίας εἰδικεύσεως. (πίναξ 19).

Πίναξ 19. Μέγιστον καὶ ἐλάχιστον ὕψος τοῦ ὡρομισθίου κατὰ κλάδους βιομηχανίας-βιοτεχνίας καὶ ἐπαγγελματικὴν εἰδίκευσιν, εἰς δραχμὰς

Κλάδοι	Εἰδίκευσις	Μέγιστον ὕψος	Ἐλάχιστον ὕψος
μὲ ὑψηλότερον ὡρομίσθιον			
ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων	εἰδικευμένοι	27	
βασικῶν μεταλλουργικῶν	ἡμιειδικευμένοι	16	
βασικῶν μεταλλουργικῶν	ἀνειδίκευτοι	14	
μὲ χαμηλότερον ὡρομίσθιον			
ὑφαντικῶν εἰδῶν	εἰδικευμένοι		12
ὑφαντικῶν εἰδῶν	ἡμιειδικευμένοι		10
εἰδῶν ἐνδύμασ.-ὑποδήσεως	ἀνειδίκευτοι		8

Μέσος ἀριθμὸς ἑβδομαδιαίων ὡρῶν ἐργασίας τῶν ἐργατῶν. Ἡ μεγίστη τιμὴ ὡρῶν ἐργασίας τῶν ἐργατῶν ἑβδομαδιαίως ἀντιστοιχεῖ διὰ μὲν τοὺς εἰδικευμένους ἐργάτας εἰς τὸν κλάδον ποτῶν, διὰ δὲ τοὺς ἡμιειδικευμένους καὶ ἀνειδικεύτους εἰς τοὺς κλάδους βασικῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων καὶ παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος, ἀντιστοίχως. Ἀντιθέτως, ἡ ἐλαχίστη τιμή, διὰ τοὺς εἰδικευμένους ἀντιστοιχεῖ εἰς τοὺς κλάδους ἐπίπλων, δέρματος, διὰ τοὺς ἡμιειδικευμένους εἰς τὸν κλάδον ἐπίπλων καὶ διὰ τοὺς ἀνειδικεύτους εἰς τὸν κλάδον διατροφῆς. Αἱ διαφοραὶ μεταξὺ μεγίστου καὶ ἐλαχίστου ἀριθμοῦ ὡρῶν ἐργασίας τῶν ἐργατῶν, κατὰ σειρὰν τάξεως ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, μορφοποιοῦνται ὡς ἀκολούθως: 25,16 καὶ 23,7 τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ ἐλαχίστου. (πίναξ 20).

Πίναξ 20. Μέγιστον καὶ ἐλάχιστον ὕψος ὡρῶν ἑβδομαδιαίας ἐργασίας τῶν ἐργατῶν, κατὰ κλάδους βιομηχανίας-βιοτεχνίας καὶ ἐπαγγελματικὴν εἰδίκευσιν

Κλάδοι	Εἰδίκευσις	Μέγιστον ὕψος	Ἐλάχιστον ὕψος
μὲ ὑψηλοτέρας ὥρας ἐργασίας			
ποτῶν	εἰδικευμένοι	55	
βασικῶν μεταλλουργικῶν	ἡμιειδικευμένοι	51	
παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος	ἀνειδίκευτοι	47	
μὲ χαμηλοτέρας ὥρας ἐργασίας			
ἐπίπλων-δέρματος	εἰδικευμένοι		44
ἐπίπλων	ἡμιειδικευμένοι		39
διατροφῆς	ἀνειδίκευτοι		43

Τὸ εἰσόδημα τῶν ἐργατῶν. Ἐκ τοῦ *γινομένου* τῶν μεγεθῶν «μέσου ὡρομισθίου» καὶ «μέσου ὅρου ὡρῶν ἑβδομαδιαίας ἀπασχολήσεως» τῶν ἐργατῶν μορφοῦται συνοπτικὴ εἰκὼν τῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν, ἐκ τῆς ὁποίας καταδεικνύεται ἡ ἰδιαιτέρα εὐνοϊκὴ θέσις τῆς τάξεως τῶν εἰδικευμένων ἐργατῶν ἔναντι τῶν λοιπῶν ἐπαγγελματικῶν εἰδικεύσεων. Τοῦτο συμβαίνει, διότι οἱ εἰδικευμένοι ἐργάται πλὴν τῆς ὑψηλοτέρας ὡριαίας ἀμοιβῆς ἐργασίας ἔχουν καὶ περισσοτέρας ὥρας ἀπασχολήσεως ἔναντι τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρεται ὅτι οἱ εἰδικευμένοι ἐργάται ὑπερέχουν εἰς ὥρας ἀπασχολήσεως ἐργασίας ὡς πρὸς μὲν τοὺς ἡμιειδικευμένους κατὰ 5,6%, ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἀνειδικεύτους κατὰ 15,8%. Παραπλησία κατάστασις μορφοῦται καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἡμιειδικευμένων ἐργατῶν, ἔναντι τῶν ἀνειδικεύτων, ἔνθα διαπιστοῦται ὑπεροχὴ εἰς ὥρας ἀπασχολήσεως ἐργασίας κατὰ 9,7%.

Ἐκτὸς τοῦ παράγοντος τῆς ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως τῶν ἐργατῶν, τὸ εἰσόδημά των ἐπηρεάζουν καὶ οἱ παράγοντες: φῦλον, οἰκογενειακὴ κατάστασις καὶ ἀρχαιότης εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, καίτοι ἡ ἐπίδρασις τῶν δύο τελευταίων ἔχει συμπληρωματικὸν χαρακτῆρα, ὡς ἀπεδείχθη εἰς προηγούμενον σημεῖον τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Οὕτω, κύριος παράγων μορφοποιήσεως τοῦ ὕψους ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν παραμένει ἡ ἐπαγγελματικὴ εἰδίκευσις. Τὸ ὕψος ὅμως τοῦτο διαβαθμίζεται ἀναλόγως πρὸς τὴν τεχνολογικὴν δομὴν τῶν κλάδων παραγωγῆς. Οὕτω, οἱ εἰδικευμένοι ἐργάται τῆς λεγομένης «βαρείας βιομηχανίας»[1] λαμβάνουν ὑψηλοτέραν ἀμοιβὴν ἔναντι ἐκείνων τῆς «ἐλαφρᾶς βιομηχανίας».[2] Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦν οἱ κλάδοι ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων καὶ λοιπῶν εἰδῶν, ἔνθα δι' εἰδικοὺς λόγους εἰς τὸν πρῶτον κλάδον καὶ διὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἄκραν ἐξειδίκευσιν εἰς ἑνίους ὑποκλάδους τοῦ κλάδου λοιπῶν εἰδῶν διαμορφοῦνται ὑψηλαὶ ἀμοιβαί, ὑπερέχουσαι ἐκείνων τῶν ὑπολοίπων κλάδων παραγωγῆς τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας.

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ. *Ἀρχαιότης εἰς τὴν ἐπιχείρησιν.* Ἡ ἀρχαιότης εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἐκλιμακώθη εἰς τέσσαρας χρονικὰς περιόδους: 0-4 ἔτη, 5-10 ἔτη, 11-20 ἔτη, 21 ἔτη καὶ ἄνω. Ἡ κλιμάκωσις αὐτὴ δεικνύει ὅτι οἱ ἐργάται μὲ ὑπηρεσίαν 21 ἔτη καὶ ἄνω ὑπερέ-

1. Ὡς κλάδοι τῆς *βαρείας βιομηχανίας* χαρακτηρίζονται οἱ ἑξῆς: βασικῶν μεταλλουργικῶν, μεταφορικῶν μέσων, προϊόντων ἐκ μετάλλου, παραγώγων πετρελαίου καὶ ἄνθρακος, χημικῶν προϊόντων, ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, χάρτου, μηχανῶν καὶ συσκευῶν ἐκτὸς ἠλεκτρικῶν, προϊόντων ἐκ μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν.

2. Ὡς κλάδοι τῆς *ἐλαφρᾶς βιομηχανίας* χαρακτηρίζονται οἱ ἑξῆς: εἰδῶν διατροφῆς, ποτῶν, καπνοῦ, ὑφαντικῶν εἰδῶν, εἰδῶν ἐνδυμασίας-ὑποδήσεως, ξύλου καὶ φελλοῦ, ἐπίπλων, ἐκτυπώσεων-ἐκδόσεων, δέρματος, ἐλαστικοῦ-πλαστικῶν, λοιπῶν εἰδῶν.

χουν εἰς ἀποδοχὰς ἔναντι τῶν ἐργατῶν μὲ ὑπηρεσίαν 0-4 ἔτη κατὰ 85,6% καὶ ἔναντι ἐκείνων μὲ 11-20 ἔτη κατὰ 16,6%. Οἱ ἐργάται μὲ ὑπηρεσίαν 11-20 ἔτη ὑπερέχουν εἰς ἀποδοχὰς ἔναντι ἐκείνων μὲ 5-10 ἔτη κατὰ 16%. Τέλος, αἰσθητὴ διαφορὰ ἀποδοχῶν διαπιστοῦται εἰς τοὺς ἐργάτας μὲ ὑπηρεσίαν 5-10 ἔτη ἔναντι ἐκείνων μὲ 0-4 ἔτη (ὑπεροχὴ κατὰ 37,3%). Αἱ διαφοραὶ τῶν ἀποδοχῶν ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀρχαιότητα δεικνύουν ὅτι ἡ σχέσις ἐργοδοσίας καὶ ἐργασίας καθίσταται διαχρονικῶς ἀποδοτικωτέρα δι' ἀμφότερα τὰ μέρη. Τὴν ἀπόδοσιν αὐτὴν ἐπηρεάζει ἡ ὑψηλοτέρα ἀμοιβὴ τῶν ἐργατῶν, κατὰ κλιμάκια ἀρχαιότητος εἰς τὴν ἐπιχείρησιν. Ἡ διαπίστωσις αὐτὴ εἶναι ἐξαιρετικῆς σημασίας, διότι ἀντανακλᾷ φαινόμενον κοινωνικῆς ὑφῆς, σχετιζόμενον μὲ τὴν κοινωνικοοικονομικὴν ἀνάπτυξιν. (πίναξ 21).

Πίναξ 21. Διαφορὰ ἀποδοχῶν τῶν ἐργατῶν ἀναλόγως τῆς ἀρχαιότητός των

Ἀρχαιότης	Ἑβδομαδιαῖαι ἀποδοχαὶ	Διαφορὰ
0-4 ἔτη	485	—
5-10 ἔτη	666	37,3%
11-20 ἔτη	772	16,0%
21 ἔτη καὶ ἄνω	900	16,6%

Οἰκογενειακὴ κατάστασις. Ἡ οἰκογενειακὴ κατάστασις τοῦ ἐργάτου ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐργατικοῦ εἰσοδήματος. Ἡ ἐπίδρασις αὐτὴ εἶναι σημαντικὴ διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ ἀνεπαίσθητος διὰ τὰς θήλεις. Τὸ εἰσόδημα τῶν ἐγγάμων (ἀρρένων καὶ θηλέων) εἶναι ὑψηλότερον ἀπὸ ὅ,τι τῶν ἀγάμων (κατὰ 46,6%) καὶ τῶν ἐν χηρείᾳ καὶ διαζεύξει (κατὰ 50,6%). Ἐπίσης, ὑπεροχὴν ἐμφανίζει τὸ εἰσόδημα τῶν ἀγάμων (ἀρρένων καὶ θηλέων) ἔναντι τῶν χήρων καὶ διεζευγμένων (κατὰ 2,3%). Κατὰ φῦλον, οἱ ἔγγαμοι ἄρρενες ἐργάται ὑπερέχουν εἰς ἀποδοχὰς τῶν ἀγάμων κατὰ 46,6% καὶ τῶν ἐν χηρείᾳ καὶ διαζεύξει κατὰ 50,6%. Αἱ ἔγγαμοι θήλεις ὑπερέχουν τῶν ἀγάμων κατὰ 0,8%, ὑστεροῦν δὲ τῶν χηρῶν καὶ διεζευγμένων κατὰ 2,6%. (πίναξ 22).

Πίναξ 22. Ἀμοιβαὶ τῶν ἐργατῶν ἀναλόγως τῆς οἰκογενειακῆς αὐτῶν καταστάσεως, εἰς δραχμὰς (1966)

Οἰκογενειακὴ κατάστασις	Ἑβδομαδιαῖαι ἀποδοχαὶ
Ἄγαμοι (ἀμφότερα τὰ φῦλα)	451
ἄρρενες	524
θήλεις	378
Ἔγγαμοι (ἀμφότερα τὰ φῦλα)	661
ἄρρενες	755
θήλεις	381
Χῆροι καὶ διεζευγμένοι (ἀμφότερα τὰ φῦλα)	439
ἄρρενες	678
θήλεις	388

ε. τελικαὶ διαπιστώσεις καὶ πορίσματα

Ἐκ τῶν προηγουμένων περιγραφῶν καὶ ἀναλύσεων προκύπτουν ὡρισμέναι διαπιστώσεις· διατυποῦνται δὲ πορίσματα διὰ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δημογραφικῶν καὶ κοινωνικῶν χαρακτηριστικῶν εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὕψους ἀμοιβῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν.

ΤΕΛΙΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Δημογραφικὰ χαρακτηριστικά

(α) Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸ ἀπασχολούμενον ἐν τῇ βιομηχανίᾳ-βιοτεχνίᾳ ἐργατικὸν δυναμικὸν τοῦ μὲν ἄρρενος πληθυσμοῦ ἀνέρχεται εἰς 62%, τοῦ δὲ θήλεος εἰς 38%. Ἡ συμμετοχὴ τῶν θηλέων ἐμφανίζει αὔξουσαν τάσιν διαχρονικῶς. Πράγματι, ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀπογραφικῶν δεδομένων τῶν ἐτῶν 1961 (Μαρτίου 19) καὶ 1951 (Ἀπριλίου 7) προκύπτει αὔξησις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῶν θηλέων κατὰ 55% ἔναντι τῶν ἀρρένων. Ἡ ὑψηλοτέρα αὔξησις τῶν θηλέων ὀφείλεται, μεταξὺ ἄλλων, καὶ εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ θήλεος πληθυσμοῦ, συνολικῶς μὲν κατὰ 5%, εἰς δὲ τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης κατὰ 8%.

(β) Ἡ συμμετοχὴ τοῦ θήλεος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ηὐξήθη αἰσθητῶς εἰς τὸν μὴ γεωργικὸν τομέα τῆς παραγωγῆς. Ἡ πλέον οὐσιώδης αὔξησις ἐπραγματοποιήθη εἰς τοὺς κλάδους πωλητῶν καὶ ὑπαλλήλων γραφείου, τεχνικῶν καὶ συναφῶν ἐπαγγελμάτων, ὡς καὶ τὸν κλάδον λοιπῶν ὑπηρεσιῶν.

(γ) Κατὰ κλάδους παραγωγῆς, τὸ ἄρρεν ἐργατικὸν δυναμικὸν ὑπερέχει εἰς ὅλους τοὺς κλάδους πλὴν τῶν ὑφαντικῶν εἰδῶν, εἰδῶν ἐνδυμασίας-ὑποδήσεως, καπνοῦ, ἔνθα ἡ συμμετοχὴ τῶν θηλέων εἶναι ὑψηλοτέρα. Ἡ μεγίστη τιμὴ συμμετοχῆς τῶν ἀρρένων ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον μεταφορικῶν μέσων (99%) καὶ ἡ τῶν θηλέων εἰς τὸν κλάδον ὑφαντουργικῶν εἰδῶν (70%).

(δ) Αἱ ἐπικρατέστεραι ἡλικίαι τόσον τῶν ἀρρένων ὅσον καὶ τῶν θηλέων εἰς τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν 25-44 ἐτῶν (ἄρρενες 52%, θήλεις 45%). Ἀναλυτικώτερον, αἱ θήλεις ἐμφανίζουν ὑψηλότερα ποσοστὰ εἰς τὰς ὁμάδας ἡλικιῶν 10-18 ἐτῶν καὶ 19-24 ἐτῶν, ἐνῷ οἱ ἄρρενες εἰς τὰς ὁμάδας ἡλικιῶν 24-44 ἐτῶν καὶ 45 ἐτῶν καὶ ἄνω.

Κοινωνικὰ χαρακτηριστικά

(α) Οἱ ἔγγαμοι ἐργάται ὑπερέχουν τῶν ἀγάμων εἰς τὸ σύνολον τῆς κατανομῆς δι' ἀμφότερα τὰ φῦλα (ἄγαμοι 45,8%, ἔγγαμοι 51,8%). Κατὰ φῦλον, οἱ μὲν ἔγγαμοι ἄρρενες ἀποτελοῦν τὸ 62,4% τοῦ ὁλικοῦ των πληθυσμοῦ, αἱ δὲ θήλεις τὸ 34,3%.

(β) Αἱ ἐν χηρείᾳ θήλεις ἐργάτριαι ὑπερέχουν αἰσθητῶς τῶν ἀντιστοίχων ἀρρένων ἐργατῶν. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτή, προφανῶς, ὀφείλεται εἰς τὴν διαφορὰν ἡλικίας συνάψεως γάμου μεταξὺ τῶν φύλων. Αἱ θήλεις

νυμφεύονται εἰς ἡλικίαν μικροτέραν τῶν ἀρρένων. Συγκεκριμένως, ὑπελογίσθη ὅτι εἰς τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ αἱ θήλεις νυμφεύονται κατὰ 4,1 ἔτη νεώτεραι τῶν ἀρρένων. Ἡ διαφορὰ αὐτὴ τῆς ἡλικίας τῶν θηλέων ἔναντι τῶν ἀρρένων εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχὰς ἀνέρχεται εἰς 5,6 ἔτη.

(γ) Ἐξ ἐπόψεως προστασίας μελῶν τῶν νοικοκυριῶν, ἡ μεγίστη τιμὴ ἀντιστοιχεῖ εἰς νοικοκυριὰ μὲ δύο μέλη καὶ ἡ ἐλαχίστη εἰς νοικοκυριὰ μὲ τέσσαρα μέλη. Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ὅτι τὰ νοικοκυριὰ ἄνευ προστατευομένων μελῶν ἀποτελοῦν τὸ 58% τοῦ συνόλου τούτων: τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ ποσοστὸν δεικνύει τὴν σημειωθεῖσαν κάμψιν τῆς μέσης συνθέσεως τῶν νοικοκυριῶν. Πράγματι, ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀπογραφικῶν δεδομένων πληθυσμοῦ τοῦ ἔτους 1961 (Μαρτίου 19) καὶ τοῦ 1951 (Ἀπριλίου 7) προκύπτει μείωσις τῆς ὡς ἄνω συνθέσεως κατὰ 5,2% εἰς τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης καὶ κατὰ 4,9% εἰς τὰς λοιπὰς ἀστικὰς περιοχάς. Τέλος, ἡ μείωσις τῆς μέσης συνθέσεως οἰκογενείας εἶναι ὑψηλοτέρα εἰς τὰς ἡμιαστικὰς καὶ τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς (5,7%).

(δ) Ἐξ ἐπόψεως ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως, προηγεῖται τὸ ἄρρεν φῦλον καὶ ἕπεται τὸ θῆλυ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν εἰδικευμένων. Οὕτω, ἐνῷ οἱ ἄρρενες μετέχουν κατὰ 41,4% ἐντὸς τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, αἱ θήλεις μετέχουν κατὰ 16,8%. Συνεπῶς, ἡ σχέσις τοῦ λόγου μεταξὺ εἰδικευμένων ἀρρένων πρὸς θήλεις εἶναι 2,5 : 1. Χαρακτηριστικῶς σημειοῦται ὅτι ἡ μεγίστη τιμὴ τῶν εἰδικευμένων θηλέων ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον ὑφαντικῶν εἰδῶν (31,4%) καὶ ἡ ἀμέσως χαμηλοτέρα εἰς τὸν κλάδον εἰδῶν ἐνδυμασίας-ὑποδήσεως (20,4%). Ἡ συμμετοχὴ εἰδικευμένων θηλέων εἰς τοὺς λοιποὺς κλάδους παραγωγῆς κυμαίνεται ἀπὸ 14,1% (κλάδος μεταφορικῶν μέσων) ἕως 2,6% (κλάδος ἐπίπλων).

(ε) Ἡ μεγίστη τιμὴ τῶν εἰδικευμένων ἀρρένων ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν κλάδον μεταφορικῶν μέσων (49,3%), τῶν ἡμιειδικευμένων εἰς τὸν κλάδον δέρματος (38,4%) καὶ τῶν ἀνειδικεύτων εἰς τὸν κλάδον διατροφῆς (51,8%). Ἀντιθέτως, ἡ ἐλαχίστη τιμὴ συμμετοχῆς ἀντιστοιχεῖ: τῶν εἰδικευμένων ἀρρένων εἰς τὸν κλάδον διατροφῆς (18,6%), τῶν ἡμιειδικευμένων εἰς τὸν κλάδον ποτῶν (23,8%) καὶ τῶν ἀνειδικεύτων εἰς τὸν κλάδον μεταφορικῶν μέσων (12%).

Κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ χαρακτηριστικὰ

Οἱ ἔγγαμοι ἐργάται λαμβάνουν ὑψηλοτέραν ἀμοιβὴν ἔναντι τῶν ἀγάμων. Ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀμοιβῆς εἶναι ὑψηλοτέρα διὰ τοὺς εἰδικευμένους καὶ χαμηλοτέρα διὰ τοὺς ἀνειδικεύτους. Κατὰ φῦλον, ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἀρρένων ἐγγάμων ἔναντι τῶν ἀγάμων εἶναι σημαντικῶς ὑψηλοτέρα, ἐνῷ μεταξὺ θηλέων ἐγγάμων καὶ ἀγάμων εἶναι ἐλαχίστη. Χαρακτηριστικῶς σημειοῦται ὅτι ὁ μέσος ὅρος τῶν ἑβδομαδιαίων ὡρῶν ἐργασίας τῶν ἀρρένων εἶναι ὑψηλότερος εἰς τοὺς ἐγγάμους καὶ χαμηλότερος εἰς τοὺς ἀγάμους, ἐνῷ, ἀντιθέτως, ὁ αὐτὸς μέσος ὅρος τῶν ὡρῶν ἐργασίας τῶν θηλέων εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὰς ἀγάμους καὶ μικρότερος εἰς τὰς ἐγγάμους.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

(α) Τὸ φῦλον καὶ ἡ βαθμὶς ἐπαγγελματικῆς εἰδικεύσεως τῶν ἐργατῶν συνιστοῦν αἴτια διαφοροποιήσεως τοῦ ὕψους τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας των. Οὕτω, οἱ εἰδικευμένοι ἐργάται λαμβάνουν ὑψηλοτέρας ἀποδοχὰς λόγῳ τεχνολογικῆς ἐνημερώσεως καὶ συνεπῶς μεγαλυτέρας συμβολῆς των εἰς τὸ παραγωγικὸν κύκλωμα ἐργασίας.

(β) Αἱ ἀποδοχαὶ τῶν ἐργατῶν βαίνουν αὐξανόμεναι παραλλήλως πρὸς τὴν ἡλικίαν. Ἡ τάσις αὐτὴ εἶναι συνεχὴς μὲν διὰ τοὺς ἄρρενας εἰς τὰς περιγραφείσας ὁμάδας ἡλικιῶν, ἀσυνεχὴς δὲ διὰ τὰς θήλεις, διαπιστουμένης κάμψεως ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 45 ἐτῶν καὶ ἄνω.

(γ) Αἱ ἀμοιβαὶ ἐργασίας αἱ καταβαλλόμεναι ὑπὸ τῶν οἰκονομικῶν μονάδων τῆς *βαρείας βιομηχανίας* εἶναι ὑψηλότεραι τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ τῶν οἰκονομικῶν μονάδων τῆς *ἐλαφρᾶς βιομηχανίας*. Ἡ διαφοροποίησις αὐτὴ τῶν ἀμοιβῶν εἶναι συνάρτησις τῆς τεχνολογικῆς δομῆς ἑκάστης βιομηχανικῆς μονάδος.

(δ) Τὸ θῆλυ ἐργατικὸν δυναμικόν, εἰς τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τούτου, εἶναι νεωτέρας ἡλικίας ἢ τὸ ἄρρεν. Ἡ σύνθεσις αὐτὴ δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ θήλεις εἰσέρχονται εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας εἰς μικροτέραν ἡλικίαν ἔναντι τῶν ἀρρένων, ἀποχωροῦν δὲ ἐξ αὐτῆς ἐνωρίτερον.

(ε) Ἡ εἰσροὴ τοῦ θήλεος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας εἶναι, μεταξὺ ἄλλων, καὶ συνέπεια τῆς ὀργανικῆς δομῆς τῶν παραγωγικῶν μονάδων. Πράγματι, διεπιστώθη ὅτι ἡ ἀπασχόλησις τῶν θηλέων εἶναι συνδεδεμένη μὲ ὡρισμένους κλάδους οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῶν ὁποίων ἡ παραγωγικὴ ὑφὴ προσιδιάζει εἰς τὴν γυναικείαν φύσιν.